

PAROLE

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ
JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:n PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

3/2013 (315)

HELSINGISSÄ SYYSKUUSSA 2013

82. vsk

Uusia kirjoja jääkäreistä

Satavuotisjuhliin valmistautuva jääkäriiliike voi tyydytykseen todeta, että jääkäreistä, heidän elämäntyöstään ja historiastaan on ilmestymässä ilahduttavasti uutta kirjallisuutta. Kesän lopulla tuli markkinoille prikaatikenraali Pentti Airion kirja jääkäriaktivisti Walter Hornista sekä jääkärikenraali Puromasta. Jälkimmäisen on kirjoittanut Jarkko Kemppi, jolla on hyvä ote jääkäriliikkeen historiaan. Pari vuotta sitten ilmestyi hänen kirjansa *Isänmaan puolesta – jääkäriliikkeen ja jääkärien historia*. Sitä ennen hän on julkaissut elämäkerran kenraali A. E. Martolasta.

Yksittäisistä jääkäriupseereista on ilmestynyt silloin tällöin elämäkertoja, joukossa parempia jos huonompiakin. Mutta suuremmista kokonaisuuksista on julkaistu vähemmän kirjallisuutta. Siksi onkin ilahduttavaa, että sopivasti ennen alkaa jääkäriliikkeen perustamisen 100-vuotisjuhlakautta olemme saamassa komean jääkärikirjan. Asialla on kaupallinen kustantaja Amanita, joka tuo lokakuussa myyntiin suurteoksen *Jääkärien perintö*. Perinneyhdistys ja säätiö ovat mukana

hankkeessa sikäli, että olemme luovuttaneet kuva-arkistomme kustantajan käyttöön. Samoin liikkeen johtomiehet ovat laatineet kirjaan artikkeleita. Tulossa taitaa olla kuvien määrän suhteen kaikkien aikojen suurin jääkärikirja, sillä kuvia siinä tulee olemaan yli 500 kappaletta. Muuten perinneyhdistys ei osallistu kirjahankkeeseen. Toisaalla tässä lehdessä on tiedot, kuinka pitää menetellä, jos haluaa hankkia kirjan itselleen.

Elokuun lopulla nytkähti eteenpäin myös jääkärien perinneliikkeen oma historiaprojekti, joten voimme odottaa lähivuosina jälleen uutta jääkärikirjaa. Samoin Yleisradiossa on menossa hanke televisiodokumentin tekemiseksi jääkäreistä. Siihen on käytettävissä mm. useita kymmeniä tunteja vanhojen jääkäreiden haastatteluja, joita yhdistyksellä on hallussaan.

Edellä mainittu Jarkko Kempin kirja oikeastaan jatkaa siitä, mihin jääkäriliikkeen ”raamattu”, Martti Lauerman *Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27:n vaiheet ja vaikutus* päättyy. Lauerma keskittyi suurteoksessaan palvelus-

kauteen Saksassa ja itärintamalla. Kemppi puolestaan kirjoittaa jääkärien toiminnasta itsenäisessä Suomessa aina omiin päiviimme ulottuen.

Lauerman lisäksi toinen jääkäriiliikkeestä kirjoitettu tiiliskivi on Matti Lackmanin *Suomen vai Saksan puolesta*. Kirjan kannessa lukee myös: *Jääkärien tuntematon historia*. Se on viite siihen, että Lackman on käsitellyt asioita, joista jääkäriliikkeen yhteydessä ei ole totuttu puhumaan, kuten jääkäriliikkeen alkutaipaleen keisarillisen Saksan ja Suomen ristiriitaisten intressien paineessa. Samoin Lackman tuo esille jääkäreiden joukossa olleiden vasemmistolaisesta ajatteluiden miesten roolia. Jos kirjan tiedot eivät lukijaa miellytä, on hyvä muistaa entisen puheenjohtajamme Per Heinrichs viisas lause: Jääkäriiliike kyllä kestää kriittisenkin tarkastelun.

Lukekaa jääkäreiden historiaa. Siitä löytyy aina mielenkiintoista tietoa.

Jukka Knuuti

Kansikuva: Jääkäri lipun uuden ”painoksen” siunasi Liepajan Trinitatis-kirkossa kenttäpiispa Pekka Särkiö. Kuva: Raimo Latvala

Jääkäreiden jälkeläiset, meitä taisi olla 33, hymyt herkässä juhlapäivän yhteisessä kuvassa lipuista kauneimman kanssa.

Jääkäreiden jalan jäljillä Liepajassa, Misse-joella ja Riian rannoilla

Siitä on jo miltei sata vuotta, kun esi-isämme, urheat uranuurtajat ja Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n jääkärit jättivät jälkensä historiaan. Meillä oli ilo ja kunnia astella samoilla tienoilla Liepajassa, Misse-joella ja Riian rannoilla. Historiamatkan kohokohtia olivat jääkäri lipun siunaus ja taistelupaikkojen katsastaminen.

JP 27:n Helsinki-Uusimaan osasto järjesti perinneyhdistyksen jäsenille matkan Riikaan ja Liepajaan 7.–10.6.2013. Matkan päätarkoituksena oli osallistua Hämeenlinnassa helmikuussa käyttöön otetun jääkäri lipun ”uuden painoksen” siunaamiseen. Se tapahtui Latvian Liepajassa Trinitatis eli Pyhän kolminaisuuden kirkossa. Jääkäreille kaupungin nimi oli saksan kielen mukaan Libau, kun he jääkäri lipun

edessä samassa kirkossa 13. helmikuuta 1918 vannoivat valan Suomelle, Vastuullisena matkanjärjestäjänä toimi Vihdin Liikenne Oy. Asiantuntijaoppaina toimivat prikaatinkenraali Asko Kilpinen ja loppumatkasta kenraaliluutnantti Pentti Lehtimäki. Matkajärjestelyt toimivat moitteettomasti, seura oli mitä miellyttävintä ja kertomukset vahvoja ja tosia.

Perjantain aikana saimme rautaisannoksen Riian historiaa aurinkoisen kävelykierroksen myötä. Illallinen oli katettu hotellin ravintolaan. Sen nauttimisen lomassa saimme tutustua matkakumppaneihimme, jotka tulivat ympäri Suomea. Pehmeät hotellivuoteet kutsuivat aikaisin, olihan juhlapäivän aatto.

Lipunsiunausjuhla Liepajassa

Lauantain matkaohjelmaan oli kirjattu 220 kilometrin bussimatka

Liepajaan. Matkan aikana saimme bongata paitsi kaunista ja vehreää maaseutua, myös haikaroita ja haikaranpesiä. Matka taittui kuin siivilä jääkäreiden historiaa lueskellen ja jutellen. Bussissa kuulumme jääkäri Ellilän päiväkirjamerkintöjä, jotka valottivat hienosti menneen ajan tunnelmaa. Perillä Liepajassa pääsimme valmiiseen pöytään. Saimme nauttia sekä ruuasta että uusista tuttavuuksista. Sitten astelimme muuttaman askeleen Liepajan Pyhän Kolminaisuuden kirkkoon Jääkäri lipun siunaamistilaisuuteen.

Tilaisuus kirkossa oli lämminhenkinen, virallinen ja historiallinen. Ohjelma oli painettu suomeksi, saksaksi ja englanniksi. Alkuun veisattu, *Jumala ompe linnamme*-virsi, raikui kolmella kielellä. Myös lapsikuoron esitys oli monen mieleen. Sotilaspaperi Suvi Kouri muistutti meitä saarnassaan jääkäriperinteen vaalimisen tärkeydestä ja maan parhaaksi toi-

mimisestä. Hän muistutti meitä totuudesta, ettemme eksy elämän teillä ja menetä itseämme. Totuus tekee meistä vapaita, sukupolvesta sukupolveen.

Lipun siunasi kenttäpiispa Pekka Särkiö. Tämä oli ensimmäinen kerta alkuperäisen lipun vihkimisen jälkeen, kun jääkärilipun ”uusi painos” siunattiin tehtävänsä historiallisessa Trinitatis-kirkossa.

Jääkärien muisto on kirkossa näkyvissä. Seinällä on jääkäreistä kertova kivitaulu ja lisäksi kirkossa on pienoisjääkärilippu.

Yhteensä meitä on kirkossa parisataa henkeä joukossamme 33 jääkärin jälkeläistä. Satakuntalaiset olivat tulleet omalla bussillaan, kun helsinkiläisten organisoiman seurueen kuljettamiseen tarvittiin kaksi bussia. Lisäksi oli väkeä, sekä suomalaisia, että latvialaisia saapunut omilla kuljetuksillaan.

Lipun siunauksen jälkeen riehaannuimme ottamaan valokuvia. Ohjelmaan oli merkitty vapaa-aikaa Liepajan kaupunkiin tutustumiseen. Eräät meistä jääkärien jälkeläisistä nimeltään: Lagus, Byströff ja Miettinen, päätyivät nauttimaan aitoa shampanjaa kadulla kohtaa-

Kirkkokansaa. Vasemmalta kenraaliluutnantti Raimo Jyväsjärvi, prikaatikenraali Asko Kilpinen, sotilaspastori Suvi Kouri, prikaatikenraali Pertti Laatikainen sekä kenraalimajuri Jukka Pennanen.

Kenraaliluutnantti Raimo Jyväsjärvi toi lipun siunaustilaisuuden maavoimien tervehdyksen.

miensa herrasmiesten toimesta. Noh, osoittautui niin, että toinen tuntemattomista oli Risto Hiekka, jääkäriveivstin pojan poika. Iloitsimme kovin tästä sattumasta!

Illalla kiersimme bussilla vielä kasarmialueen, jonne ei ollut jalan meneminen. Matkalla pyörähdimme vanhan venäläisen laivastotukikohdan tuntumaan ja vierailimme upeassa ortodoksikirkossa. Moni syntyi tuohuksen esi-isien kunniaksi ja jälkipolvien onneksi.

Ennen hauta vieraassa kuin orjuus omassa maassa

Sunnuntaiamu valkeni kauniina. Nappasimme lentoasemalta kyytiin kenraaliluutnantti Pentti Lehtimäen ja varsinainen matkamme historiallisille sotatantereille alkoi. Saimme aimo annoksen jääkärien historiaa jo bussimatkan aikana.

Historia muuttui kolmiulottei-

seksi kokemukseksi, kun pääsimme itse astelemaan tantereelle, jossa esi-isämme olivat taistelleet. Luonnollisesti maisema on muuttunut kovin miltei sadan vuoden aikana, mutta maaperä ainakin oli sama. Myös haudat ja muistomerkit muistuttivat meitä menneistä ajoista. Kenraali Lehtimäen mukaan osa rakenteista ja juoksuhaudat ovat vielä tänä päivänä nähtävissä, mutta se vaatisi matkaajilta kunnan varusteet.

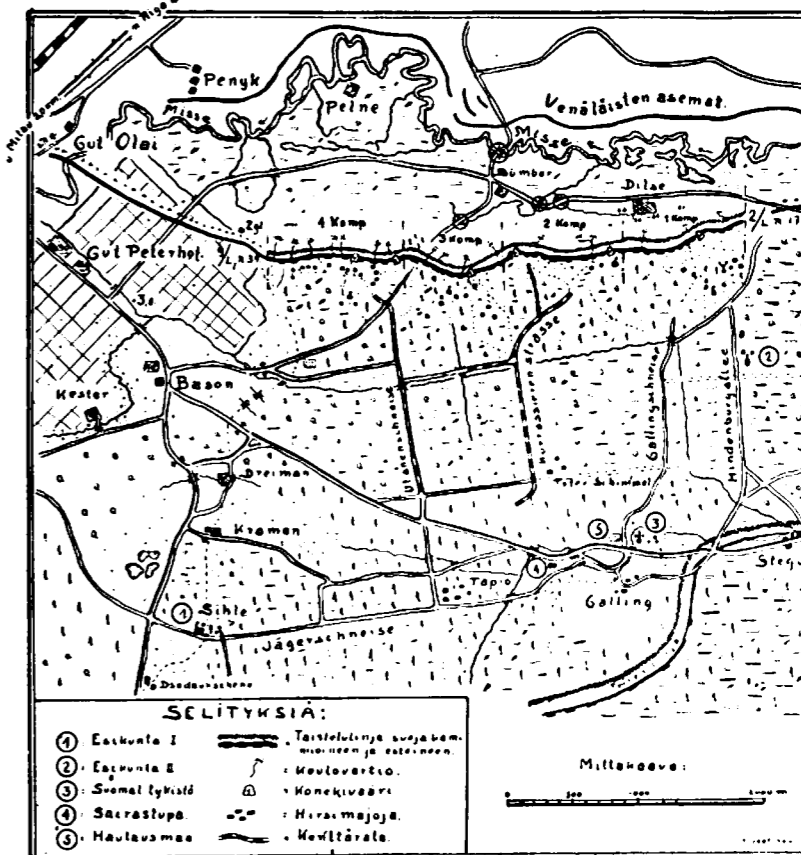
Faktaa: Suomalainen jääkäripataljoona 27. oli rintamapalveluksessa Saksan armeijan osana jaksoittain kesäkuun 1915 ja maaliskuun 1917 välisenä aikana. Kesä-elokuussa 1916 suomalaiset olivat asemassa Riian edustalla Misse-joella. Pioneerikomppania osallistui Schwardenin taisteluun 25. heinäkuuta ja kenttähaupitsijaos Ekkau-Kekkaun torjuntataisteluun 18. heinäkuuta – 4. elokuuta.

Asemataistelut Riianlahden ranta-asemissa jatkuivat elokuusta joulukuuhun. Joulukuussa 1916 pataljoona siirrettiin Libauhun rantavartiotehtäviin. Joukko oli vahvuudeltaan vajaa 200 miestä ja 200 hevosta.

Kesä-elokuussa soisella Misse-joella: Nälkää, sadetta, sääskiä ja syöpäläisiä

Misse-joella ensimmäiseen linjaan joutuivat kaikki jalkaväkikomppaniat sekä konekiväärikomppania, joka jaettiin tasan kaikkien niiden kesken (SJ II, s.619.). Sota oli pitkälti asemasotaa, jossa korostui tiedustelu, vanginsieppaus ja tykistötuli, kertoi Kenraali Lehtinen. Komennuskielellä oli saksa. Suomen ja ruotsin puhuminen oli salaamissyistä kielletty.

Misse-joen tuntumassa vierailimme Gallingissa jääkärihaudalla,

Erikoiskartta pataljoonan taistelualueesta Missen rintamalla.

Kartta teoksesta: Suomen jääkärit – elämä ja toiminta sanoin ja kuvin, II osa, s. 625. Misse-joki kiemurtelee kartan yläosassa. Taistelulinja on merkitty kaksinkertaisella viivalla: Komppaniat vasemmalta 4, 3, 2, 1. Konekiväärikomppania oli jaettu kartan mukaisesti. Esikunta: Sihle 1. ja Hautausmaa 5. Siellä kävimme.

Tässä lepävät isänmaansa itsenäisyyden puolesta ensimmäisenä kaatuneet suomalaiset jääkärit Alfred Lyytinen 13.6.1916, Max Kronqvist 26.6.1916, Ilmari Pahkajärvi 15.8.1916.

jossa lepää kolme isänmaamme itsenäisyyden puolesta kaatunutta. Sieltä jatkoimme jääkäri Matti Nykäsen haudalle. Hautaa rapsuteltiin puhtaaksi ja se kukitettiin.

Mutta annetaanpa poikien itse kertoa sodasta ja karuista olosuhteista. Näin tarinoivat jääkärit itse rintamalle lähdistä ja ajasta Misse-joella ja Riianlahdella.¹

Matkalla rintamalle

– Istuimme siis lastattuina junaamme ja odottaen lähtöä. Oli ollut täysi tietäminen, mihin pani morsiamen (kiväärin) ja mihin apinan (tornisterin), ja kuhunka lopulta sovitti itsensä. Kukaan ei ajatellut majurin lausetta: Kämfen, bluten und sterben, taistella, vuotaa ja kuolla. Asemalla tytöt

¹ teoksessa *Suomen jääkärit – elämä ja toiminta sanoin ja kuvin, II osa.* (SJ II)

Kiinnostunut joukkomme kuuntelee tarkasti kenraaleita Hautamuistomerkeillä Riianlahdella kesäkuussa 2013. Kuva: Helena Miettinen

lähtettivät meille sormisuuksia, luullen meitä omikseen. Tulimme seuduille, joiden yli sota oli kulkenut. Raunioitten yllä leijasi alkukuloisuuden henki, kirjoittaa jääkäri Jalmar Hirvonen. (SJ II, s.601–606).

Ensimmäinen yö rintamalla

– Valmiina kaikkeen, astuu sotilas tietään, ensimmäistä kertaa kohti tappotannerta. Tykit jylsivät ja taivaanranta leimahti tuon tuostakin. Jylinään yhtyi kiivas kiväärien rätinä. Ensimmäinen yö vietettiin paljaan taivaan alla Gallingin metsässä. Korvat olivat kuulleet jok'ainoaan risahduksen piikkilangoissa, silmät olivat vaanien tarkastaneet jokaisen varjon yön hämyssä, kirjoittaa W.E.Tuompo. (SJ, s. 648–650).

Ensimmäinen suomalainen veri valui Kuurinmaan kamaraan 13.6.1916 Jääkäri Hyttisestä, joka ruuanhakumatkalla jäi kuuntelemaan

kranaattien ulvontaa ruoka-astia kädessä.

Yliloikkarit ja ensimmäinen rumputuli

– Juhannuspäivänä myrskyn ennetit nousivat uhkaavina taivaan rannalle. Kerrottiin, että kaksi jääkäriä oli loikannut ryssä puolelle ja pettänyt toverinsa. Muutama päivä myöhemmin karkasi vielä kolmas, vakoojaksi nimetty. Pian saimme kokea seurauksia katalien yliloikkareiden työstä, venäläiset aloittivat yhtäkkiä rumputulen. Se vaikutti syvästi kaikkien mieleen. Karurien kirous painoi vielä kauan jälkeensä, kirjoittaa Heikki Nurmio (SJ II, s. 651–655).

Taistelun johdosta kuolivat jääkäri Kronqvist ja jääkäri Nykänen. Loikkarit aiheuttivat masennusta ja mielihäviötä väsyneissä joukoissa. Monen mieleen on varmaan hiipinyt ajatus, että tulikohan tässä sittenkin

tehtyä elämänsä suurin virhe. Suurelle osalle oli selviö, että Suomen puolesta taistellaan. Kun luvatus lyhytaikaisen partiokoulutuksen lisäksi joutuikin taistelemaan Saksan rintamalla, tukalissa olosuhteissa ja näki ystäviensä kaatuvan, laittoi se yhden jos toisenkin miettelijäksi.

Misse-joen rintama-aika oli saateista. Joki tulvi ja sateiden johdosta myös hyttysiä oli erityisen paljon. Suoperäiseen maastoon ei voinut rakentaa maan päälle. Jääkärit huksivat nälässä ja tukalissa olosuhteissa peläten henkensä edestä.

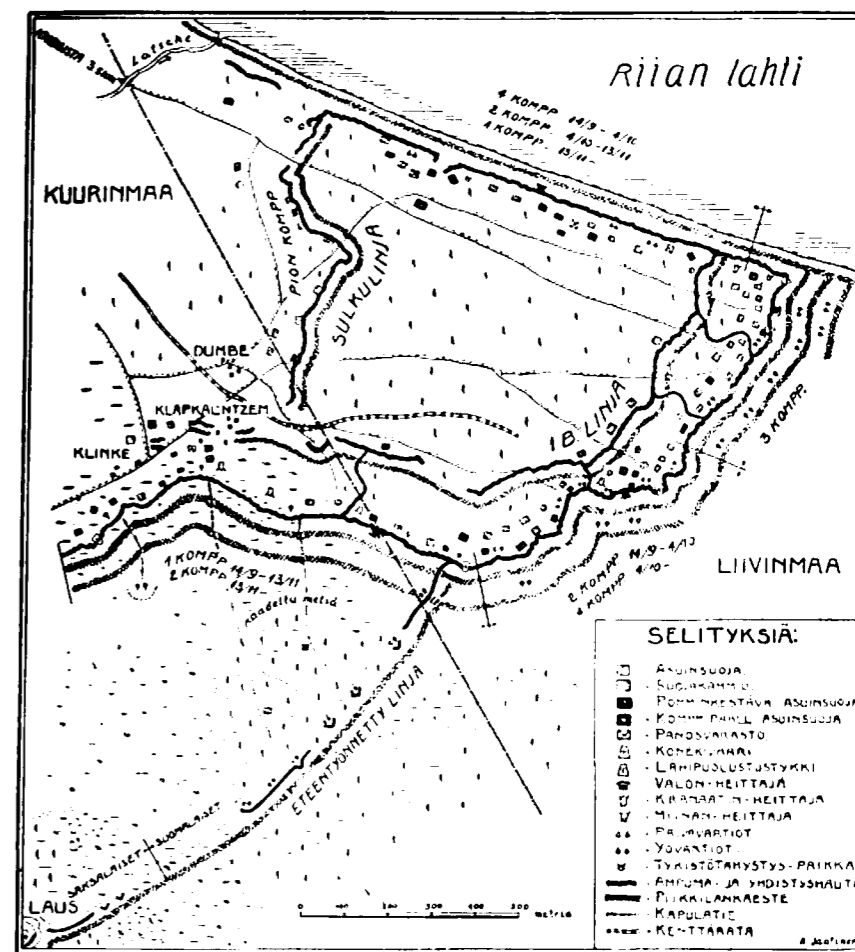
– Vihollisten erinomaisten tähytysmahdollisuuksien vuoksi oltiin pakotettuja suorittamaan pioneeri- ja varustustöitä pimeänä vuorokauden aikana. Etulinjojen taakse saattoi rakentaa jyvämmin ja pian sinne nousikin Tapio-hirsimajakylä, jota saksalaisetkin ihailivat. Teiden vierissä vajosi vyötäisiä myöten suohon ja kaikki tiet olikin tehtävä kapulateiksi. Kranaattien lisäksi uhkana olivat taudit. Taiden poistamista varten rakennettiin sauna, valottaa Edver Hanell olosuhteita (SJ II, s. 621–675).

Riianlahdella merenrantapalvelusta elokuusta joulukuuhun

Elokuussa olosuhteet paranivat kaililla muilla, paitsi konekiväärikompanialla, joka pääsi inhottavaa katkua leivittävältä Tirul-suolta vasta 12.9.1916 Riian rannalle aurinkoon. Muutos letosta meren ääreen, upeille hiekkarannoille oli mieleen. Silti jääkärit olivat väsyneitä ja peiloissaan ja monet heistä halusivat äkkiä pois rintamalta.

Pataljoonan päiväkirjassa kerrotaan 24.9.1916: Jääkärit keskustelevat vilkkaasti asemastaan. He tuntuvat surevan tulevaisuuttaan ja pohtivat tokko he oikeastaan taistelevat ihanepäämääränsä, Suomen vapauttamisen puolesta.

– Olivatko he todellakin pahimmat, sitähan ei voinut aivan varmasti ratkaista. Onhan voinut tapahtua vääryys, mutta se asia

Erikoiskartta pataljoonan asemista Riianlahdella.

Kartta Riianlahden asemista teoksesta: Suomen jääkärit – elämä ja toiminta sanoin ja kuvin, II osa. 1933, s.777

ei ole autettavissa. Sellaisessa asiassa kuin meidän asiamme on, ei voi ottaa yksityisiä huomioon, kirjoitti Zugfurer Lagus päiväkirjaansa.

Puhutaan syyskuun kriisistä, jonka seurauksen saa pieni joukko niskoilleen. Ilman oikeudenkäyntiä poistetaan osa pojista pois rintamalta ja osa siirretään työkomennuskuntaan. Tulevat barhrenfelttarit, joukon surunlapset, olivat kovaosaisten joukkoa.

– Loput joukot saatiin kuitenkin koottua ja sota jatkui. Nyt on kysymyksessä myöskin kestää: Durchhalten! Lokakuun puolesa välissä saatiin jo jälleen kiitellä Suomen hiljaisia ja säveitä kelpo miehiä, jotka uskollisesti tekevät velvollisuutensa ja urhoollisesti

pitävä puoliaan vihollista vastaan, siteeraa Aarno Jaatinen virallisia lähteitä, (SJ II s. 746–747).

Sota jatkui silti, vaikka olosuhteet paranivat. Jopa vihtasaunaan pääsi.

– Sotamies ei yleensä välitä maiseimista, vaan käytännöllisistä seikoista: ruoka, asunto, lepo. Mutta seutu oli niin soma, metsäinen maisema kohoili niin viehättävänä kumpareina ympärillämme, että hämmästyimme ja ihastuimme aivan kuin matkailijat, kirjoittaa H.J. Impivaarastaan (SJ II: s. 785).

Pataljoona poistui asemista 13.12.1916. Yhteensä 13 suomalaista kaatui näissä itäisissä taisteluissa, myöhemmin vielä lisää. Suomalaisen menetykset sotatantereella jäivät

hyväksi onneksi vähälukuisiksi.

Paluu arkeen ja mittaa Miehitsemuseosta

Viimeisenä retkipäivänä eli maanantaina saimme nauttia hetkestä vapaa-aikaa. Meille oli järjestetty myös käynti Riian miehitsemuseossa kenraali Lehtimäen johdolla. Miehitsemuseo oli kova ja koskettava. Mikäli pieni Suomi ei olisi toisessa maailmansodassa sinitellyt, eikä Suomen joukkoja olisi johdettu jääkäriopein johtajan esimerkillä, olisi meillekin voinut epäonni sattua. Silloin ei tähtäkään kirjoitusta olisi kirjoitettu. Esi-isäni olisi ollut ensimmäisten poistettujen joukossa ja sama kohtalo olisi luultavimmin ollut kaikkien jääkärien jälkeläisillä. Onneksi näin ei käynyt. Pala kurkussa, mutta onnellista lämpöä sydämessään saa jälkipolvet ajatella ja muistella urheita ja rohkeita Suomen jääkäreitä.

Helena Miettinen
jääkärikommodorin pojan tytär
Kuvat Raimo Latvala

Lähteet:
Matti Lauerma: *Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27 vaiheet ja vaikutus.* WSOY. Porvoo, 1966.
Suomen jääkärit – elämä ja toiminta sanoin ja kuvin, II osa. Osakeyhtiö Sotakuvia. Kuopio, 1933.
Kenraaliluutnantti **Pentti Lehtimäen** esitelmä matkan aikana.

Jääkäri Franz Heinosen hauta sai valkoiset neilikat ja sinivalkoisen nauhan.
Kuva: Raimo Latvala

Suomen komea ampumajoukkue vasemmalta kapteeni Asko Toivanen, eversti Markku Aherto i Timo Pöysti ja everstiluutnantti Riku Suikkanen. Dokumentti ampumamenestyksestä mukana kuvassa oikealla.

Suomelle pronssia rynnäkkökivääriammunnassa Saksan 17. Jalkaväkipäivät Hammelburgissa 3.–5.7.2013

Jääkärisäätiötä edusti prikaatikenraali **Asko Kilpinen** puolisoineen, perinneyhdistystä eversti **Markku Aherto** Lapin osastosta ja puolustusvoimia eversti **Timo Pöysti** Reserviupseerikoulusta, everstiluutnantti **Riku Suikkanen** Panssariprikaatista ja kapteeni **Asko Toivanen** Kainuun Prikaatista. Suomen sotilasiamies Berliinissä, kommodori **Juha Pallaspuuro** tuki vierailua mukavalla tavalla. Everstiluutnantti **Mark Aretz** hoiti yhteysupseerinamme joukkueettamme rennolla mutta tyylikkäällä otteella.

Ohjelmaan kuuluivat jalkaväkikoulun johdon tapaaminen, kalusto- ja koulutusnäytökset, seppeleenlaskut jalkaväkikivelle, kenttähartaus sekä illanvietto palkintojen jakoiheen ja natürlich – Finnennessen. Poikkeuksellista ohjelmassamme oli kansainvälinen rynnäkkökiväärikilpailu saksalaisasein. Nopeasti perustimme joukkueen kisaan: Kapteenina toimi luonnollisesti delegaation ainoa kapteeni – Toivanen, varakapteenina seuraavaksi nuorin eli evl Suikkanen ja jäseni-

nä eversti Pöysti ja viimeisenä muttei vähäisimpänä kiltaveli Aherto. Kaikkien muiden, paitsi kilpailijoiden hämmästykseksi, Suomi otti historiallisen pronssin kovassa ja puolta nuoremmassa seurassa.

Jalkaväkipäivien ohjelma oli korkeaa luokkaa ja tunsimme olevamme tervetulleita joka paikassa. Näimme saksalaisten kaluston ja koulutuksen tason ja kateellisina katsoimme kokonaisen kylän kokoista asutuskeskustaistelukataa. Jalkaväkimuseo oli omaa luokkaansa, joskin remontin alla.

Tapasimme iloksemme myös ”Alte Kameraden” rauhanturvamissioiden ajoilta.

Kokous Hohenlockstedtissa 6.7.2013

Matkustimme Kilpisen pariskunnan kanssa kohti perinteistä jääkäreiden koulutuskeskusta samaan aikaan kun nuorempi ketju palasi Suomeen. Tapasimme 5.7. illalla määränpääsämme yhdistyksen puheenjohtajan prikaatikenraali **Pertti Laatikai-**

”Alte Kameraden” Markku Aherto ja hänen kollegansa rauhanturvamissioiden ajoilta, itävaltalaiseversti Helmut Plieschenegger.

sen ja kommodori Juha Pallaspuuron. Valmistelimme seuraavan päivän kokouksen ja nautimme saksalaisesta vieraanvaraisuudesta.

Kaupungin pormestarin sijainen ja Bundeswehriin edustajat olivat juonessa mukana heti alusta alkaen ja saimme sovittua lähestyviin 100-vuotisjuhliin jatkokuviot yhteysupseerimme Markin tuella.

Asiantuntijamme prkenr Kilpinen ja paikallisen jääkärimuseon johtajan opastuksella tutustuimme jääkäriperinteisiin ja pohdimme jääkärimuseon kehittämistä.

Kotiin palasimme 7., jolloin hilla Lapissa jo odottivat poimijaansa.

Kuvat kirjoittajan kamerasta kertovat edellä mainitun tarinan paljon paremmin.

Kokemusta rikkaampana matkakumppaneita kiittäen,

Markku Aherto

Reserviläisillä on ohjelmansa jalkaväkipäivillä

Jalkaväkipäivillä on reserviläisillä osin omaa ohjelmaa. Eri maiden reserviläisosastolla oli kustannustehokkuus mielessä, joten se majoitui tapahtumien ytimessä olevan Hammelburgin Jalkaväkikoulun kasarmilla veloituksetta yhdessä saksalaisten reserviläisten kanssa.

Keskiviikkoiltana reserviläisosasto ehti Jalkaväkikoulun kasarmialueelle viettämään esi-Kameradschaftsabendia nurmikentällä ”Vänrikin niityllä” bratwurstien tuoksussa ja Erikan sekä muiden ikivihreiden saksalaisten sotilashittien raikuessa taustalla.

Tag der Infanterien toiminnallinen osuus on ampumakilpailu. Suomen upseerijoukkue sijoittui kisassa hienosti kolmanneksi! Kenties tulevina vuosina saadaan uusia mahdollisuuksia osallistua kilpailuun, jopa reserviläisjoukkueella? Allekirjoittanut kisaili vain leikkimielisesti saksalaistiimin sisällä, ja onnistuikin päihittämään toverit ysimillisellä..

Ampumakilpailun rinnal-

la oli päivän aikana Jalkaväkikoulun alueella monenlaista nähtävää, mm. Bundeswehriin kalustoesittelyjä. Muuta toimintaa oli vielä sotilastaitoesittelyn ja laskuvarjoesityksen muodossa urheilukentällä. Myös lukuisiin alueella sijaitseviin museoihin päästiin kutsuvieraina tutustumaan. Päämuseo oli sekaisin muutoksesta, jossa yhdistetään useamman esineet.

Torstai-ilta huipentui tietenkin varsinaiseen Kameradschaftsabendiin Jalkaväkikoulun laajalle viherkentälle, jossa oli tarjolla purtavaa ja juotavaa. Musiikillisesta annista huolehti perinteiseen tapaan ruotsalainen sotilassoittokunta. Sen ohjelmistossa oli marssimusiikin lisäksi jälleen Abbaa: Mamma Mia raikuihin ylevästi kipinöiden singahdellessa nuotioilta taivasiin. Kyllä meiltä Suomestakin vastaava taiteellinen osasto taidettaisiin haluttaessa saada pystyyn ulkomaankeikalle?

Perjantaina oli mahdollisuus tutustua Bonnlandin alueeseen, jossa joukkoja on aiemmin harjoitettu. Vielä pari vuotta sitten Kameradschaftsabend, kalustonäyttelyt ja sotilastaitoesitykset tapahtuivat Bonnlandissa.

Suomalaiset reserviläiset eivät ole osallistuneet Jalkaväkipäiviin laajemmin ja organisoidummin. Mikäli mahdolliseksi nähdään, allekirjoittanut osallistuu ystävyys-suhteiden ylläpitoon aseveljeyden hengessä Suomen ja Saksan välisesti mielellään tulevaisuudessa myös isommalta reserviläisporukalla. On hyvin vaikuttavaa huomata toiminnan ympärillä, miten suuresti saksalaiset sotilasarvoon katsomatta kunnioittavat suomalaisia henkilöitä. Jääkäriperinne yhdistää selvästi myös tällä alueella.

Pekka Sillanpää

Kaarlo Armas Ståhlberg

TAPPAUS SAARIKOSKI Kun Ståhlberg Saarikosken ampusi

Kun Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27 oli tammikuun 24. päivänä 1917 Latviasa lähdössä itärintaman tulilinjalle, ampui Oberzugführer Armas Ståhlberg Aa-joen jäällä komppanian edessä jääkäri Sven Saarikosken, joka Ståhlbergin kolmesta kehotuksesta huolimatta oli kieltäytynyt lähtemästä rintamalle. Mitä tapahtui ja miksi näin kävi.

Jääkärit viettivät joulun 1916 ja vuodenvaihteen Libaussa sen tiedon varassa, ettei heitä vietäisi enää rintamalle. Tammikuun 5. päivän 1917 vastaisena yönä oli lumipukuinen venäläinen osasto onnistunut tunkeutua saksalaisten aseisiin Aa-joen varrella ja tilanne alkoi käydä kriittiseksi. Näissä oloissa armeijakunnan johto joutui panemaan liikkeelle kaikki ulottuvilla olevat reservinsä.

Tammikuun 6. päivänä saapuvat suomalaiset jääkärit Aa-joen taistelualueelle ja ottivat osaa rintamamurron torjumiseen. Jo tämän rintamalle lähdön yhteydessä kieltäytyi kymmenkunta 4. komppanian jääkäriä lähtemästä matkaan, eikä heihin sovellettu toverikurikkaan otanut tehotakseen. He saivat jäädä Libauhun työpalvelukseen.

Tilanne rintamalla jatkui sekavana. Milloin tuli käsky panna vapaaehtoiset tuleen, milloin taas se peruutettiin. Korkealla taholla oltiin ilmeisesti epäätietoisia pataljoonan käyttämisen suhteen. Olihan viimeksi edellisen joulukuun 18. päivänä Berliinissä pide-

RIIANLAHDEN JA MISSE-JOEN RINTAMA 1916-1917

Aa-joen nimi on nykyään Lielupe. Se oli osittain saksalaisten osin venäläisten puolella. Se laski Mitaun (nykyään Jelgava) kautta kohti Jurmalaa, joka oli venäläisten puolella.

tyssä neuvottelussa päätetty, että suomalaispataljoonan sai liittää rintamajoukkoihin vain siinä tapauksessa, että jääkäreille voitaisiin osoittaa jokin tarkoitus, ”joka edistää heidän pyrkimyksiänsä” ja vastasi mahdollisia uhreja.

Tammikuun 19. päivänä tuli kuitenkin uusi käsky, joka sai katastrofin puhkeamaan pataljoonassa. Käskyn mukaan pataljoona oli varustettava suksilla ja sen oli suoritettava hiihtäen kiertoliike venäläisten selustaan ja häiritävä siellä venäläisten perääntymistä. Yleensä tällaisen

manöoverin oli suorittanut ratsuväki, mutta lumitilanteen johdosta ratsuväkeä ei voitu käyttää. Tehtävä oli kunniakas, mutta samalla se tiedettiin vaaralliseksi; mieshukka ei todennäköisesti voinut jäädä pieneksi.

Tieto herätti kiihtymystä. Yritykset saada epätarkoituksenmukaisena pidetty tehtävä peruutetuksi epäonnistuivat.

Tammikuun 21. päivänä tuli tieto, ettei pataljoona kokonaisuudessaan tulisi ottamaan osaa retkeen, sillä vain rajoitettu määrä suksia oli käytettävissä. Päätettiin muodostaa 500

Jääkäreille pidettiin myös hiihtoharjoituksia, joskin puuha oli heille tuttua juttua. Kuvasa mäenlaskua Tuksumissa maaliskuussa 1917.

miehen vahvuinen hiihtojoukko, johon noin puolet ilmoittautui vapaaehtoisena ja toinen puoli määrättiin. Sen oli määrä tunkeutua vihollisen selustaan ja ryhtyä sieltä käsin häiritsemään vihollisen toimintaa. Saksalaisen henkilöstön sijoittamista aiottuun tehtävään rajoitti heidän hiihtotaitonsa puute. Myös muun osan pataljoonaa tuli seurata rintamalle.

Hiihtojoukon johtajaksi komennettiin yliluutnantti Stahel. Se oli jaettu kahteen osastoon, joihin kumpaankin kuului kaksi 125 miehistä komppaniaa.

Tammikuun 24. päivänä hiihtokomennuskunta ja muu pataljoona järjestäytyi Aa-joen jäälle rintamalle lähtöä varten. Jääkäri Saarikosken ampuminen tapahtui tässä tilanteessa.

Keitä olivat Saarikoski ja Ståhlberg

Matti Sven Saarikoski oli 10.4.1890 syntynyt Lapualainen merimies, joka maailmansodan alettua oli ollut internoituna Saksassa. Häntä on ku-

vattu hiljaiseksi sekä tyyneksi ja hän oli aikaisemmin osoittautunut nuhteettomaksi sotilaksi. Saarikoskea on yleisesti pidetty perheettömänä.

Saarikoski värväytyi pataljoonan ns. suuren värväksen alkaessa ja Saarikosken saapuessa 17.9.1915 leirille oli Pfadfinder-kurssi muutunut Lockstedtin harjoitusjoukoksi. Saarikoski osallistui sekä Misse-joen että Riianlahden taisteluihin.

Kaarlo Armas Ståhlberg, tuolloin Oberzugführer eli ylijoukkueenjohtaja, oli puolestaan 15.4.1892 syntynyt helsinkiläinen filosofian kandidaatti. Hän oli saapunut Saksaan Lockstedtin leirille jo 11.3.1915, jolloin Pfadfinder-kurssi oli aluillaan. Ståhlberg oli jääkäreistä eräs ehkä sotilaallisesti ansiokkaimpia, joskin häntä pidettiin ns. kuumakallena. Alaiset kokivat Ståhlbergin etäiseksi ja työkeäksi. Samoin häntä on kuvattu harvasanaisiksi.

Jääkäritoverin, kenraalimajuri Johan Arajuuren mukaan Ståhlberg halusi nimenomaan esiintyä karkeana ja tunteettomana sotilasjohtajana. Arajuuri on muistellut Ståhlbergin uskoneen, etteivät hen-

Askeettinen oli jääkäreiden lounaspöytä Aa-joella.

tomieliset ja pehmeät luonteet voineet menestyä sodassa. Arajuuren muistoissa Ståhlberg esiintyy erittäin kunnianhimoisena, toiminnanhaluisena, suoraviivaisena ja tiedonjanoisena, mutta ei mitenkään koreilevana upseerina.

Kuvaus ampumisesta

Asiallisimman ja luotettavimman kuvauksen itse ampumistapahtumasta on antanut eversti Matti Laurila. Hän kertoo: ”Aajoen taistelusta tulokoon kerrottua myös murheellinen, niin sanottu Saarikosken tapaus. Siinä Oberzugführer Kaarlo Armas Ståhlberg joutui ampumaan meidän siihen saakka uskollisen jääkäritoverimme.

Olimme saaneet norjalaiset sukset ja varusteet, mutta sitä aikaisemmin oli noin 80 jääkäriä kieltäytynyt ottamasta talvivarusteita. Mutta jääkäri Sven Saarikoski oli ottanut varusteet ja vasta sitten tehnyt päätöksen, että hän ei lähdekään joukon mukana. Tämä tapahtui näiden kampraattien, muiden kieltäyty-

UUDET VÄRILLISET POSTIKORTIT MYYNNISSÄ!
Jääkärilippu, Jääkärikunniamerkki ja Bockin maalaus Jääkärien tulo Vaasaan. Kansliasta.

jien vaikutuksesta. Kaikki kärjistyi niin, että olimme koko komppania jäällä ja tämä Saarikoski tuotiin sinne vartijoiden saattamana. Minä olin aivan pisimpiä miehiä ja näin hyvin mitä tapahtui

Ståhlberg kysyi Saarikoskelta:
- ”Lähdetkö mukaan”

Saarikoski vastasi suhteellisen rauhallisesti:

- ”En.”
Ståhlberg kysyi:

- ”Minä kysyn toisen kerran”
Saarikoski vastasi:

- ”Minä sanoin jo äsken.”

Ståhlberg ilmoittaa:

- ”Minä ammun ellet lähde.”

Saarikoski sanoo:

- ”Minä en lähde”.

Jääkäriverturi Laurila jatkaa: ”Ja niin Ståhlberg tosiaan ampui kaksi laukausta ja vielä kolmannen laukausten päälle. Tämä vaikutti tietysti meihin järkyttävästi, mutta sitten vaan komennettiin käännös ja lähdimme hiihtämään”.

Asentoon komennetun komppanian edessä tapahtuneet kolme kertaa kysyminen ja kolmasti kieltäytyminen sekä ampuminen ovat kaikissa tapahtumaa kuvaavissa kertomuksissa yhdenmukaiset. Tuolloin esitetyt kysymykset ja vastaukset

vaihtelevat vähäisissä määrin eri kertomuksissa.

Ironista oli, ettei retkestä venäläisten selustaan tullut oikeastaan mitään. Kaksi viikkoa jääkärit oleilivat vaillinaisin talvivarusteiden kylmissä rakennuksissa kolmenkymmenen asteen pakkasessa. On mahdollista, että Saarikosken ampumisen aiheuttama kiihtymys teki pataljoonasta saksalaisten silmissä epäluotettavan, minkä vuoksi sitä ei käytetty alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Helmikuun 8. päivänä hiihtokomennuskunta siirrettiin pois rintamalta.

Ampumista edeltäneet tapahtumat

Mitä lähemmäksi rintamalle lähden hetki tuli, sitä suuremmaksi rauhatomuus kasvoi.

Pataljoonan lähtiessä Mitausta kieltäytyi suksilla varustautumattomista jääkäreistä 80 miestä palveluksesta. Heidät pidätettiin ja jätettiin vartioituna Mitauhun. Myöhemmin näistä kuitenkin 11 jääkäriä suostui lähtemään rintamalle, mutta ne 69 miestä, jotka pysyivät kiellossaan, lähetettiin myöhemmin Altonaan Bahrenfeldin työosastoon, itse asias-

sa rangaistuskomppaniaan.

Komppaniassa liikkuneiden huhujen mukaan Saarikoskea olisi vaivannut tauti, joka teki pitkän hiihtomarssin mahdottomaksi, mutta jota hän ei ollut kehdannut ilmoittaa. Huhuissa on sairaudeksi mainittu sukupuolitauti. Ei ollut nimittäin mitenkään tavatonta, että nuoret jääkärit, joista 96,7 prosenttia oli poikamiehiä, tunsivat tarvetta tehdä lähempää tuttavuutta myös vastakkaisen sukupuolen kanssa.

Mitä muuta Ståhlberg olisi voinut tehdä

Ståhlberg oli epäilemättä tietoinen rauhottomista mielialoista. Mutta oliko Ståhlbergillä tieto siitä, että suksilla varustautumattomista jääkäreistä 80 oli kieltäytyi palveluksesta ja heidät pidätettiin sekä jätettiin vartioituna Mitauhun? Ei välttämättä.

Ståhlberg on saattanut olla käsityksessä, että ainoa rintamalle lähdestä kieltäytyneet oli majoituspaikalta suksikomppanian eteen tuotu Saarikoski. Jälkikäteen, kun tiedetään 80 kieltäytyneen jalkamiehen tulleen pidätetyksi, voidaan tietysti ajatella, että Ståhlbergin

olisi pitänyt tyytyä Saarikosken pidättämiseen.

Herää kuitenkin kysymys siitä, oliko Ståhlbergillä tällainen pidättämisoikeus ja olisiko hän niissä oloissa komppanian ollessa jo lähdessä voinut pidättämisen käytännössä edes toteuttaa.

Saarikosken kieltäytyminen oli selvästi alkanut jo majoituspaikalla senkin perusteella, että hiihtosaston järjestäytyessä kerrotaan Saarikosken tulleen puoliväkisin majoituspaikalta riviin tuoduksi. Uskottavaa on, että alun alkaen kaikki yhteensä 81 kieltäytyjää olivat jääneet yhteisestä päätöksestä yhtenä joukkona majoituspaikalle. Tätä puoltaa Laurilan maininta, että Saarikosken kieltäytyminen oli tapahtunut kampraattien vaikutuksesta.

Mikäli Ståhlberg oli tietoinen näistä muista kieltäytyjistä, on hän saattanut tulla myös siihen käsitykseen, että Saarikoski oli asetettu muista kieltäytyjistä erilaiseen asemaan, kun Saarikoski oli tuotu komppanian eteen Aa-joen jäälle. Tekikö Ståhlberg tästä johtopäätöksen, että menettely Saarikosken suhteen tulisi olla erilainen ja siten ankarampi kun muiden kieltäytyjien.

Kun Ståhlberg oli komppanian mukana jo jäällä, hänelle saattoi olla yllätys, että hän tässä tilanteessa joutui käsittelemään Saarikosken kieltäytymistä. Ståhlberg oli tunnetusti äkkipikainen. Saarikosken kieltäytyessä lähtemisestä ampumisen uhallakin, on Ståhlberg, säilyttääkseen uskottavuutensa, joutunut toteuttamaan uhkauksensa. Mahdollisesti Ståhlberg arveli Saarikosken äärimmäisissä oloissa luopuvan kieltäytymisestään. Saarikoski puolestaan ei ehkä halunnut luopua kannastaan asetovereidensa edessä. Toisaalta Saarikoski on voinut epäillä esimiehensä uskallusta toteuttaa uhkauksensa. Saarikoski saattoi uskoa tulevansa ”kampraatiensa” tavoin vain pidätetyksi ja myöhemmin tuomittavaksi oikeudessa. Hänellekin on voinut olla yllätys, että vain hänet muista poiketen toimitettiin komppanian eteen.

Herää myös kysymys siitä, miksi vain Saarikoski tuotiin joukkojen eteen. Mahdollisesti hänen kieltäytymistään on pidetty vakavampana, koska hiihtokomppanialle oli jo annettu sotilaallinen tehtävä, kun muun osan pataljoonasta tuli vain seurata rintamalle.

Asiakirjoista ei selviä, oliko jalkamiehillä suomalainen komentaja ja kuka oli tehnyt päätöksen 80 kieltäytyneen jalkamiehen vangitsemisesta.

Ståhlberg oli 1. komppanian Oberzugführer ja hänen hiihtokomppaniansa kuului luutnantti Jacobsenin johtamaan osastoon. Herää eittämättä kysymys siitä, mikä oli Jacobsenin osuus asiassa.

Asiaa pohdittiin vielä 1980-luvulla

Saarikosken ampuminen on ollut asia, joka on nousee helposti esiin, vaikka siitä on tähän päivään mennessä kulunut jo lähes 100 vuotta. Asia oli painanut vielä 1980 luvulla

Ståhlbergin korostetusti kovan ja karkean ulkokuoren alla oli sangen herkkä ihminen. Saarikosken ampuminen aiheutti hänelle vaikean sielullisen kriisin.

la 82-vuotiaasta jääkäriverturi Eino Polónia. Hän nimittäin lähestyi kirjeitse jääkäriverturi Per Zilliacusta saadakseen tältä lisävalaistusta Saarikosken osaksi tulleen kenttätuomion suhteen.

Selostuksessaan Zilliacus ilmaisi asuneensa myöhemmin Libaussa samassa talossa Ståhlbergin ja muiden päällystön kuuluneiden jääkärien kanssa ja ”saaneensa käsityksen”, jonka mukaan Ståhlberg olisi jo 23. päivän iltana ennakoita vaatinut omassa komppaniassa hiihtokomennukselle haluttomia ilmaiseman itsensä, ”sillä seuravana päivänä ei kieltäytymisiä enää hyväksyttäisi.” Millaista kohtaloa hän on sitten kieltäytyjille tarkoittanut, jää epäselväksi.

Toisaalta ei ole mitään tietoa siitä, oliko Saarikoski tuolloin illalla paikalla kuulemassa Ståhlbergin varotusta, kun kerrotaan, että ”Edelisenä iltana otettiin Mitaun iloista vielä irti, mitä otettavissa oli, vaikka mielialaa vakavoittikin tietoisuus edessä olevasta vaarallisesta retkestä”.

Ampumiseen suhtautuminen

Jääkäriverturi Laurila kertoo: ”Tapahtuma ottikin Ståhlbergiinkin sen verran kovasti, että vaikka hän ei yleensä koskaan tavannut tauolla istua, niin nyt hän istui ja lepäsi. Kylähän sieltä murinaa kuului, että tuo mies ei tältä retkeltä hengissä selviä.”

Jääkäriverturi Eino Ilmari Järvinen on kaksikymmentä vuotta myöhemmin pitänyt tekoa ”tyhjänä ja likaisena” tuomiten sen jyrkin sanoin.

Jääkäriverturi Eino Polón puolestaan on katsonut Ståhlbergin ratkaisun oikeaksi.

Pataljoonan korkea-arvoisimman suomalaisen sotilaan, Hauptzugführer Erik Jernströmín muistelmassa toisaalta myönnetään saksalaisten käyttäneen väärin ja 18.12.1916 päätöksen vastaisesti jääkäripataljoonaa Aa-joen taisteluissa. Hän kuitenkin puolustaa lujan linjan soveltamista

”Olisi ollut arvotonta narripeliä keskustella miesten kanssa, tahto-

Konekivääriryhmä harjoittelee aseensa liikuttelusta lumessa. Ehkä tässä harjoitellaan toteutumatta jäänyttä koukkausoperaatiota varten.

vatko he noudattaa käskyä vai eivät. Me olimme Saksan sotilaiden alaisia ja tällä hetkellä yksinomaan sotilaita. Jos käskyä ei toteltu, se oli kapinaa eikä mitään muuta.”

Laurilan mainitsema murina on melko lievä ilmaus rivimiesten tunteista. Niissä, jotka saivat tiedon tapahtumasta Ståhlbergille epäedulliseen suuntaan värjäytyneiden kuulopuheiden kautta, asia herätti ymmärrettävää katkeruutta ja myrkytti pahasti mielialaa. Oberzuehreriä kohtaan tunnettu viha ja katkeruus tuotiin ilmi monin toisinaan varsin vastenmielisinkin tavoin. Niinpä Ståhlbergin sivuutaessa ratsain marssirivistön saattoi siitä kuulua teeskennellyn hätäisiä huutoja: ”Volle Deckung” (”Täys-suoja”). Pimeässä saattoivat vastaan tulevat jääkärit kuiskata hänelle: ”Murhaaja”. Ståhlberg sai myös lomalla tai komennuksella olevilta jääkäreiltä runsaasti nimettömiä kirjeitä ja kortteja, joissa syydettiin herjauksia ja lupailtiin pikaista kuolemaa kohta Suomeen päästyä.

”Pataljoonan kavereiden” 14.5.1917 lähettämä kirje kuului näin: ”Te Haaska, paska, raukka ja muut pasakat. Oletteko vielä yhtä hullu murhaamaan kavereitamme? Ehkä olis parempi kun ottaisitte oman henkenne ettei toisten tarvitse sitä tehdä. - Kotona kyllä kiitokset vartoo. Hävetkää siis te kaikki jotka meidän asiaa niin huonosti olette hoitanut, ja näkemiin. Pataljoonan kavereita”.

Sen sijaan Ståhlbergin oma komppania (1.k) näyttää tunteneen päällikköään kohtaan niin suurta kunnioitusta, ettei se mainittavalla tavalla reagoinut hänen menettelystä johdosta. Oberzugfuehrerin ja hänen alaisten välit pysyivät edelleenkin hyvinä ja luottamuksellisena.

Ståhlbergille vapauttava tuomio

Jääkärivertti Matti Laurila muistelee, että ”asiasta suoritettiin jälki-kuulusteluja, muuan muassa minulta kysyttiin, että kuinka tämä asia oli, ja että hyväksynkö Ståhlbergin teon. Minä sanoin, että en minä voi sitä hyväksyä, olosuhteet huomioon

ottaen varsinkaan. Minut olikin siten tarkoitus kutsua oikeuteen kuul-tavaksi tästä mielipiteestä, mutta ei sitä kutsua sitten tullut. En tiedä jos sellaisia sitten kutsuttiin oikeuteen kuultavaksi, jotka suhtautuivat tähän myönteisemmin.”

Laurila jatkaa: ”Onneksi Ståhlberg ei saanut tästä mitään rangaistusta, ja mikäpä se olisi siitä tullut, vaikka häntä olisi rangaistuksiin. Vapaussodan aikana vielä kuulin, miten se oli Ståhlbergia painanut tämä asia ja niinpä hän taisi vähän hakea-kin kuolemaa, niin uhkarohkeasti hän vapaussodassa taisteli”.

Niin kyseenalainen kun Saarikosken ampumisen välttämättömyys kuitenkin oli, näyttää se tinkimätön tapa, jolla Ståhlberg oli ylläpitänyt sotilaskurin joukossa, tehneen Mitaun sota-oikeuden jäseniin voimakkaan vaikutuksen, ja hänet vapautettiin kaikista syytteistä. Eräs peruste sota-oikeuden ratkaisulle lie-nee ollut kenraalikomentovirasto 60:n lausunto, jonka mukaan Ståhlberg oli menetellyt oikein, koska hän oli tahtonut äärimmäisen hädän ja vaaran hetkellä antaa käskylleen pontta.

Pataljoonan saksalaisupseerit katsoivat, mikä lieene lähempänä tosiasiasta tilannetta, että Ståhlberg oli vain kitkenyt orastavan kurittomuuden esimiehen oikeudella.

Tästä kaikesta täytynee tehdä se johtopäätös, ettei Ståhlbergin menettelyä aivan yksiselitteisesti voinut pitää hyväksyttävänä eikä siten Saksan keisarikunnan lakien mukaisena.

Ståhlbergin myöhemmät vaiheet

Ampumistapaus ei vaikuttanut Ståhlbergin etenemiseen Saksassa. Hän oli nimittäin yksi niistä kolmestatoista, jota ylennettiin Libausa majuriksi juuri ennen pataljoonan siirtymistä Suomeen.

Suomen perustettavassa armeijassa Ståhlberg sai ensin vastuullisen tehtävän 3. jääkärirykmentin komentajan apulaisena ja toimi tämän jälkeen rykmentin sekä suojeluskuntarykmentin komentajana. Molemmista komentajan tehtävistä

sä Ståhlberg osoitti tarmoa ja taitoa, jolle lähimmät esimiehet ja sittemmin myös historiankirjoitukset ovat antaneet varauksettoman tunnustuksen.

Onkin ilmeistä, että Ståhlbergin korostetusti kovan ja karkean ulkokuoren alla oli sangen herkkä ihminen. Saarikosken ampuminen aiheutti jo sinänsä hänelle vaikean sielullisen kriisin, ja sitä seurannut ajojahti katkeroitti ilmeisen pahoin hänen lyhyeksi jääneen elämänsä viimeisen vuoden.

Laurilan uhkarohkeaksi mainitsema Ståhlbergin sotiminen päättyi Karjalan rintamalla Joutsenossa huhtikuun 13. päivänä 1918. Ståhlberg oli saapunut Karsturantaan ja oli lähtenyt selvittämään rintamati-lannetta vihollisen selustaan. Vihollisen tulesta vähäkään välittämättä Ståhlberg nousi kivelle tähyttämään, saaden kuolettavan osuman sydämeen.

Lopuksi

Aa-joen jäällä näytelty välikohtaus oli murhenäytelmä sen molemmille päähenkilöille. He olivat sen oman-tunnon kriisin uhreja, oliko jääkäripataljoona 27:n tarkoitus puolustaa Saksaa Venäjää vastaan vai oliko tarkoitus kouluttaa pataljoonaa vapauttamaan Suomea Venäjän sorrosta. Sekä Ståhlberg että Saarikoski kuuluvat omalla tavallaan Suomen itsenäisyystaistelun sankarivainajien joukkoon.

Jaakko Rinne

Kirjoittaja on varatuomari ja JP27:n Keski-Suomen osaston jäsen.

Ståhlbergin hautamuistomerkki

MARK ARETZ

Lützowin jääkäreitä mustissa univormuissa. Mustista univormuista, sen kultaisista napeista ja punaisista käänteistä tuli Saksan kansallisväriyhdistelmä, jonka mukaan Saksan nykyinen lippu on tehty.

Saksan vapautumisella 1813 ja Suomen itsenäistymisellä kiinnostavia yhtäläisyyksiä

Jääkäreillä ja heidän roolillaan Suomen itsenäistymisessä ja saksalaisella Ranskaa vastaan 1800-luvun alussa taistelleella Lützovin Freikorpsilla on merkittäviä yhtymäkohtia. Joukkoja kutsuttiin myös Lützovin jääkäreiksi. Ratkaiseva taistelu Napoleonin vastaan oli Kansojen taistelu Leipzigissa 18. lokakuuta 1813. Näin Saksan 200 ja Suomen 100 vuotta sitten tapahtuneita vapaustaisteluja voidaan juhliä lähes samaan aikaan.

Näin kirjoittaa JP27:n saksalainen yhteysupseeri everstiluutnantti **Mark Aretz**, joka itse asuu Leipzigissa.

Leipzig on tuttu suomalaisten taistelupaikka Porilaisten marssin sanoista. Kymmenet tuhannet suomalaiset ovat taistelleet Leipzigissa eri yhteyksissä. 30-vuotisen sodan (1618–1648) kaksi suurta taistelua, Breitenfeld 1631 ja Lützen 1632 tapahtuivat aivan kaupungin liepeillä. Samoin 1813 taisteluissa oli tuhatmäärin suomalaisia venäläisissä joukoissa.

Tällaisia yhtymäkohtia löytyy Kansojen taistelun 1813 ja Suomen vapaussodan välillä.

Kansojen taistelu on symboli

saksalaisten vapautumisesta Saksan silloisessa vapaussodassa Ranskan alaisuudesta. Saksa vapautui Napoleonin sorrosta mahdollisimman huonoista lähtökohdista. Piti luoda tyhjästä kokonaan uudet puolustusvoimat. Koska ei ollut riittävästi reurseja, tuli eräiden patrioottien ryhmän tehtäväksi mobilisoida kansa sotilaallisesti. Merkittäviä nimiä olivat Stein, Hardenberg, Scharnhorst, Gneisenau, ja Yorck von Wartenburg. Aivan samalla tavalla tarvittiin Suomessa 100 vuotta myöhemmin muutamia aktivisteja valmistelemaan kansallista vastarintaa.

Alennustilassa ollut Saksa ei tarvinnut vain suunnitelmia, vaan myös miehiä, jotka olivat valmiita tarttumaan aseisiin. Samalla tavoin kuin sata vuotta sitten lähti Suomesta

opiskelijoita ja työläisiä Lockstedtiin, kerääntyi 1813 vapaaehtoisia kaikista kansankerroksista Preussin lippujen alle. He perustivat Preussin armeijaan ”Freikorps”-joukon, joka aivan kuten suomalaiset jääkärit taisteli ulkomaalaisina Preussiin armeijassa. Toisten saksalaisten valtioiden kansalaiset olivat nimittäin Preussin kannalta ulkomaalaisia.

Saksan lipun värit 1813 Freikorpsin univormusta

Vapaussodassa legendaarinen majuri Lützov antoi vapaaehtoisjoukolle nimen ”Freikorps Lützow” tai ”Lützowin Jääkärit”. Ilman sitä ei olisi saavutettu sellaista yhtenäisyyttä, mihin päädyttiin. Lützowiin vertautuu myöhempien aikojen saksalainen majuri: Maximilian Bayer, eli JP27:n komentaja.

Breitenfeldin historiallinen taistelukuva.

Lützovin jääkäri rynnäkössä.

Lützovin Freikorpsissa oli edustettuina eri alojen kykyjä, kuten runoilija Theodor Körner, jota on kutsuttu Saksan vapaussodan runoilijaksi. Vastaavasti JP 27:ssä oli eri alojen kykyjä kuten Heikki Nurmio, Sam Sihvo, Lauri Leppänen.

Lützovin jääkäreillä ja JP27:lla on sekin yhteinen piirre, että ne molemmat vaikuttivat maidensa lippukäytäntöön. Siinä kuin jääkäri-lipulla on ykkösasema kaikkiin muihin joukko-osastolippuihin nähden, tulee Saksan nykyinen valtiolippu suoraan Freikorps Lützowin univormusta.

Lützowin miehet ilmoittautuivat palvelukseen erilaisissa siviiliasuisissa. Vaatteet värjättiin mustiksi, jotta saataisiin asuihin jotain yhtenäisyyttä. Sitten neulottiin vaatteisiin kultaiset napit ja punaiset käänteet. Isänmaalliset saksalaiset nuoret valitsivat vapaussodan jälkeen Saksan kansallisväreiksi musta-punainen-kulta-yhdistelmän. Mikään ei nimittäin kuvastanut paremmin kansallista vapausliikettä kuin Freikorps Lützow kaikkia Saksan alueita ja kansankerroksia edustavine vapaaehtoisineen. Nyky-Saksassa kukaan ei tiedä, että lippumme värit tulevat sotilasunivormusta. Ja niin onkin varmasti parempi, sillä muuten saattaisi alkaa keskustelun lipun muuttamisesta

Jälleen yksi paralleeli Freikorps Lützowin ja JP27:n välillä: Kummallaan joukolla ei ollut suurta merkitystä Preussin lipun alla sota-tapahtumissa. Molemmat yksiköt tulivat merkittäviksi vasta Preussin alaisuudessa palvelun jälkeen.

Tässä kuitenkin näkyy selvästi näiden joukkojen roolien ero maidensa vapaussodissa. Kun jää-

käreiden visio oman maan riippumattomuudesta ja vapaudesta toteutui ei Saksa voinut samalla tavoin korjata vapaussotansa hedelmiä. Jo Wienin kongressissa 1815 Talleyrand neuvotteli Ranskalle edullisen rauhansopimuksen: Saksa ei saanut takaisin Elsass-Lothringenia. Saksa ei yhdistynyt, vaikka Saksa oli voittanut. Meidän täytyi tyytyä saamaan aikaan piensaksalainen ratkaisu (ilman Itävaltaa) vasta 1871.

Suomalaiset Leipzigissa ensi kertaa jo 1631

Kustaa II Adolfin saavutti 1631 Breitenfeldissa erään 30-vuotisen sodan merkittävimmän voiton. Breitenfeld on Leipzigin pohjoista esikaupunkialuetta. Ruotsin kuninkaan joukosta noin kolmannes oli suomalaisia, ratsuväestä jopa enemmistö. Suomalaisen taisteluhuuhdosta ”Hakkaa päälle” tuli Saksassa kutsunimi kaikille ruotsalaisille joukoille.

Hakkapeliittojen taktiikkana oli asettaa ampujat yhteen linjaan, mikä mahdollisti maksimaalisen samanlaisen tulenkäytön, kun taas neliöksi ryhmitetyt vastustajan ampujat eivät päässeet yhtä suureen asevaikutukseen.

Kustaa Adolf sijoitti suuremman tulinopeuden omaavat kevyemmät tykkinsä siten, että ne saattoivat

ampua aukkoja vastustajan muodostelmiin. Sitten hakkapeliitat lähtivät ankaraan ratsuväkiryökköön. Suomalaisen ratsumiesten rintama on niin tiivis, että ratsastajan polvi oli kiinni viereisen ratsastajan polvessa. Kamppailu kehittyi lähitaisteluksi ensin pistoolin, sitten miekoin.

Toisin kuin keisarilliset ratsumiehet hakkapeliitat taistelivat ilman panssareita ja olivat näin käsittämättömän sitkeillä suomenhevosillaan vastustajiaan liikkuvampia. Myös erityisen pelottavalta tuntui heidän tapansa taistella lähes äänettömänä, kun vastustajat olivat tottuneet taistelevan ratsuväen karjuntaan.

Hakkapeliitat olivat 30-vuotisen sodan taistelulentillä pelättyjä vastustajia heidän äärimmäisen kovan taistelutapansa ansiosta. Monet suomalaisista olivat aiemmin puolustaneet venäläisten alati uhkaavaa itärajaansa, missä saatettiin taistella jopa viimeiseen mieheen. Venäläisten taistelutapa oli aasialaisen jumoituksen leimaamaa, lähes sellaista, mitä myöhemmin kutsuttiin totaaliseksi sodaksi. Kun Keski-Euroopassa palkkasoturijoukot vangiksi jäätyään saattoivat olla jo huomenna liittolaisia, oli Suomen ja Venäjän rajalla aina kysymys elämästä tai kuolemasta. Siellä ei kukaan vaihtanut elävänä puolta.

Lützenin taistelulenttä on nyt rauhallinen

Erilleen joukoistaan joutunut Kustaa II Adolf kaatuu.

Kustaa II Adolf kaatui Leipzigissa

Vain vuotta myöhemmin 1632 taistelivat suomalaiset sotilaat taas Leipzigin liepeillä, tällä kertaa kaupungin lounaispuolella sijaitsevalla pienellä paikkakunnalla nimeltä Lützen. Tässä legendaarisessa taistelussa Kustaa II Adolf saavutti erään sodan merkittävimmän voiton, mutta kaatui joukkojensa kärjessä. Likinäinen kuningas oli sumussa eksynyt Wallensteinin rivistöön ja hänen osuneet useat kuulat, iskut ja pistot tappoivat miehen. Suomalaiset sotilaat kantoivat kuninkaansa ruumin pois taistelulentältä saranoiltaan väännetyn oven päällä.

Saksassa on tapana kutsua nykyään toista maailmansotaa Saksan historian pimeimmäksi ajaksi. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa ja se kertoo vain Saksassa yhä yleisemmän lyhyen historiankurssin vaikutuksesta.

Todellisuudessa 30-vuotinen sota oli Saksan historian pimeintä aikaa. Sota päättyi 1648 Westfalenin rauhaan, missä eurooppalaisiin valtioihin liitettiin valtavia saksalaisia alueita, kuten Elsass ja Lothringen Ranskaan. Saksan väestöstä tuhoutui uskomattomat 20–25 prosenttia ja kokonaisten paikkakuntien asujamisto tuhoutui kokonaan.

Tietty osuus tähän hävitykseen oli myös hakkapeliitoilla. Nykyään kukaan ei Saksassa enää tiedä, että hakkapeliitat olivat suomalaisia eikä heitä erotettu kauhua tuottaneita ruotsalaisista. Niinpä saatoimme aloittaa hankaluuksitta saksalais-suomalaisten sotilaallisten suhteiden kehityksen 1915 suomalaisten tullessa sotaoppiin Lockstedtiin.

Suomalaisia mukana Venäjän joukoissa 1813

Leipzigin kansojen taistelussa 1813. Silloin Preussi, Itävalta, Venäjä ja Ruotsi taistelivat Napoleonin ja hänen liittolaisiaan vastaan. Myös tässä taistelussa oli mukana suomalaisia suuriruhtinas Konstantinin johtamassa venäläisessä armeijassa seuraavasti:

V jalkaväkiarmeijakunta Ermelowin 2. Usedomin kaartindivisioonassa taisteli prikaati Krischanovski, johon kuului henkikaarti Finland, jonka kolmessa pataljoonassa oli 1 505 miestä.

Venäläisessä Winzingeroden armeijakunnassa, Woronzowin kaartissa taisteli kenraalimajuri Pahlenin johtama ”Suomi-ratsuväkikiprikaati”. Siinä oli kaksi eskadroonaa yhteensä 353 miestä.

Kenraaliluutnantti Kaplewicikin johtamassa vanha-inkeriläisessä jalkaväen kahdessa pataljoonassa, taisteli yhteensä 723 miestä.

St Priestin armeijakunnassa taisteli kenraaliluutnantti Pilarin johtama jalkaväkikiprikaati Cerow, jossa oli Lappeenrannan jalkaväkirykmentti 566 miehineen.

Myös everstiluutnantti Zeckovin johtama uuden Inkerinmaan rykmentti oli suomalainen.

Kun näitä Saksan ja Suomen historioiden paralleleleja katselee, voi saksalaisena todeta, että preussilais-saksalainen sotilastraditio Suomessa on hyvissä käsissä.

Käännös Jukka Knuuti

Jääkärilippu-postimerkki

Helsinki-Uusimaan osasto on teettänyt oheisen 1.luokan ikipostimerkin, jossa liehuu jääkärilippu. Suunnittelutyötä veti osaston edellinen puheenjohtaja Henrik Lagus.

■ Merkkiä voi tilata joko jääkärikansliasta sähköpostitse jaakarikanslia@kolumbus.fi tai puhelimitse numerosta 09 135 1009 tai 050 377 8845 (Tiina Kiiski).

Toimitusaika on noin kaksi viikkoa. Postimerkkiä myydään kaymmenen kappaleen arkeissa ja minimitalusmäärä on yksi vihko. Arkin hinta on 20 euroa. Lisäksi tulevat toimituskulut.

Jääkärilippu-postimerkki on tyylikäs tapa kertoa jääkäriperinteistä. Merkki sopii mainiosti myös lahjaksi.

SE LÄHESTYY

Ilmassa on tiettyä jännitystä, kun edessäni on toimintasuunnitelman runko ensi vuotta varten. Perinneyhdistyksen sääntöjen edellyttämät kokoukset ja vastaavat tapahtumat ovat paikoillaan, mutta jotakin ylimääräistä on myös näköpiirissä. Olemme puhuneet satavuotisjuhlista jo muutaman vuoden ajan, mutta nyt ne (siis monikkomuodossa) näyttävät oikeasti alkavan. Runsaan vuoden kuluttua tulee kuluneeksi tasan sata vuotta siitä, kun nuo nuoret ja rohkeat miehet tekivät henkilökohtaisen päätöksensä ja aloittivat valmistelut sotilaskoulutuksen aloittamisesta, tavoitteenaan itsenäinen ja Venäjältä riippumaton Suomi.

Nyt on aika lukea vielä kerran jääkäreiden tarinan kaikki vaiheet ja asettaa vaikkapa itsensä samaan asemaan, jossa mukaan lähteneet nuorukaiset aikanaan olivat. Jälkeenpäin on vähätelty silloisia uhkatekijöitä ja riskejä, joita jääkärikoulutukseen lähtijöillä oli vuonna 1914 tai 1915. Eräissä mielipiteissä miehet olivat maanpetteureita ja siis rikollisia, joten mitään syytä ihailuun tai juhlimiseen ei olisi aihetta. On hieman vaikea ymmärtää, miksi tämä tuolloinen ”venäläinen näkökulma” tulisi edelleen ottaa mittatikuksi tässä tarinassa, vieläpä itsenäisessä Suomessa.

Sen enempää sotilaskoulutukseen lähteneet kuin muutkaan suomalaiset eivät voineet tietää varmasti tulisiko Suomesta koskaan itsenäinen valtio. Lähteminen Saksaan edellytti sekä fyysistä että henkistä rohkeutta ja uskoa tulevaan. Maailmansodan eri vaiheet ja toisistaan riippumattomat tekijät lopulta määräsivät aikataulun ja lopputulokseen vaikuttivat useat seikat. Vuonna 1917 ehdittiin hetken verran luulla, että unelma olikin

jo toteutunut ja siinä mielessä sotilaiden taitoja ei enää tarvittu. Kohtalo ei päästänyt nuorta kansakuntaa niin helpolla, vaan edessä oli vielä vaikea sota, joka jätti vuosiksi jälkensä sodan osapuoliin ja vielä tuleviin polviin.

Edessä on sadan vuoden kehityksen analysointi ja ikään kuin historian kertaaminen, Perinneyhdistys ottaa tehtävän vakavasti ja pyrkii siihen, että juhlateoksetkin kirjoitetaan historian ehdoin, jolloin mukaan otetaan erilaiset näkökulmat ja useat lähteet. Pää on pidettävä kylmänä mutta sydän lämpimänä. Tällä kertaa jääkärihistoria sisältää paljon muutakin kuin itsenäisyystaistelun tapahtumia. Keskeisellä sijalla ovat itsenäisen Suomen puolustusvoimien rakentaminen, samoin kuin jääkäreiden merkitys viime sotien johtajina ja siviilielämän eri tehtävissä.

Lähtölaukaus ammutaan pian, mutta kalentereihin voimme jo merkitä vuoden 2014 kalentereihin torstain 20. marraskuuta kohdalle 100-vuotisjuhlien avauksen, johon sisältyy Helsingissä Finlandiatolossa järjestettävä juhlakonsertti. Juhlien toinen osa järjestetään kolmen kuukauden kuluttua edellisestä, helmikuussa 2015. Silloin kokoonnumme Hohenlockstedtiin muistamaan sotilaskoulutuksen aloittamista sata vuotta aikaisemmin.

Toivottavaa olisi, että osastojen piirissä viriäisi viimeistään nyt omien paikallisten tai alueellisten juhlien ja muiden tapahtumien suunnittelu.

Hyvää alkavaa syyskautta kaikille!

Kari J Talvitie

SA-kuva

Ilmarinen ampuu pääaseellaan 254 millin tykillä

Turhaksi osoittautunut hämäysoperaatio vei syvyyteen Ilmarisen ja 271 miestä

Syyskuussa 1941 maassamme levisi hätkähdyttävä uutispommi; panssarilaiva Ilmarinen oli uponnut Suomenlahdella! Ilmarisen mukana oli menehtynyt peräti 271 merisotilasta 127:n (tai 132:n) pelastuessa katastrofista.

Saksan aloitettua Operaatio Barbarossan eli hyökkäyksen Neuvostoliittoon kesäkuussa 1941 Viron isot saaret – Hiidenmaa ja Saarenmaa – olivat alkusyksyllä vielä puna-armeijan hallussa. Neuvostoilmavoimat olivat pommittaneet Berliiniä käyttäen saarten lentokenttiä ja se hermostutti Hitleriä. Niinpä saaret

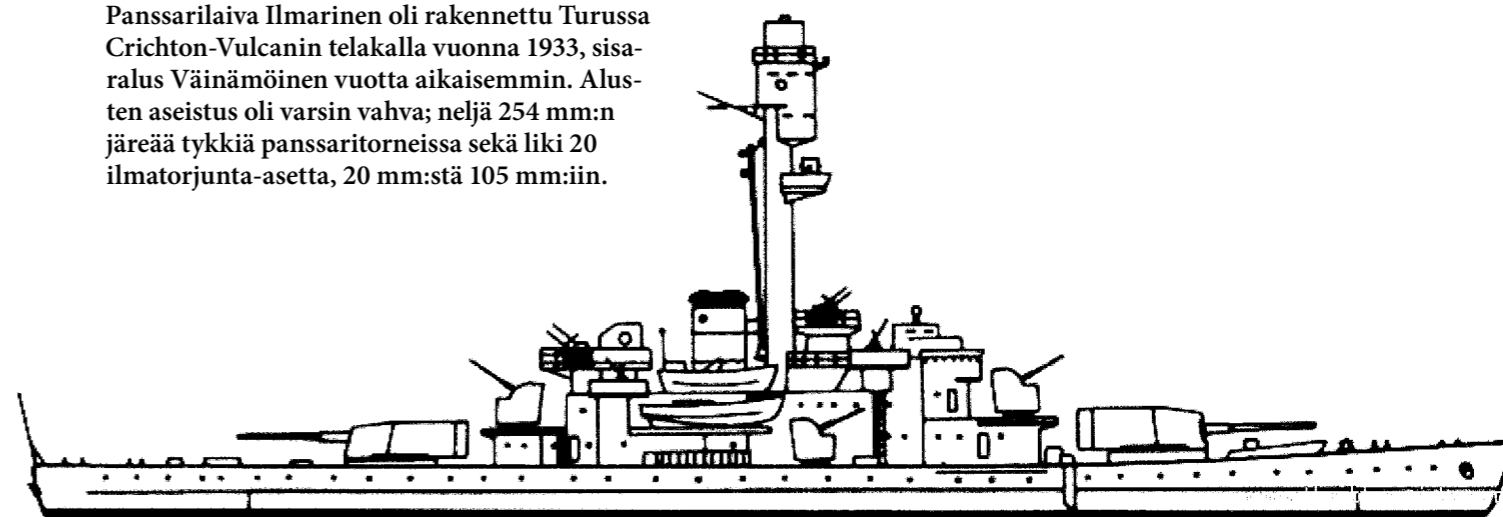
päätettiin vallata ja siihen houkuteltiin myös suomalaisia. Suomalaisten tehtävänä ei ollut osallistua maihinnousuoperaatioihin, vaan suorittaa laivastolla hämääviä sotaliikkeitä lähinnä Utön suunnassa sekä ryhmittää panssarilaivat Bengtskärin suuntaan estämään neuvostojoukkojen pääsyn hallussaan olleelle Hankoniemelle. Myöhemmin panssarilaivoille annettiin käsky partioida Utön vesillä.

Viron saarten valtausoperaatioon osallistuvien saksalaisalusten komentaja, komentajakapteeni Tobias toivoi suomalaisalusten etenevän hyökkäyspäivänä valoisana aikana Utöstä etelään ja palaavan pimeäl-

lä takaisin. Tämän tarkoituksena oli antaa neuvostojoukoille kuva tulevasta iskusta Hiidenmaalle, jolloin nämä tulisivat siirtämään voimia sinne Saarenmaalta, jonne saksalaiset sitten hyökkäisivät. Operaatio kuitenkin ensin peruutettiin, mutta päätettiin toteuttaa 14. syyskuuta. Suomalaisalukset siirtyivät nyt Utön pohjoispuolelle, missä saksalaiset jo odottivat. Meriväylää tutkineet raiwaaja-alukset eivät tavanneet alueelta miinoituksia.

Harhautusoperaation peitenimi oli Nordwind ja operaatioon kootut alukset jaettiin kolmeksi ryhmäksi. Ryhmä I:een kuuluivat Ilmarinen, Väinämöinen sekä neljä vartiomoot-

Panssarilaiva Ilmarinen oli rakennettu Turussa Crichton-Vulcanin telakalla vuonna 1933, sisäalus Väinämöinen vuotta aikaisemmin. Alusten aseistus oli varsin vahva; neljä 254 mm:n järeää tykkiä panssaritorneissa sekä liki 20 ilmatorjunta-asetta, 20 mm:stä 105 mm:iin.

torivenettä, ryhmä II:een saksalaiset miinalaiva Brummer, hinaajat Tai-fun ja Monsun sekä viisi etuvartioalusta ja ryhmä III:een jääsärkijät Jääkarhu ja Tarmo sekä kuljetusalus Aranda.

Miinat raivaava paravaani reistaili

Hämäysoperaatioon osallistuvat alukset lähtivät toiminta-alueelle alusmuodostelman kärjessä Ilmarinen. Sen takana noin kilometrin päässä purjehti Väinämöinen. Panssarilaivoja suojasivat vartiomoottoriveneet risteillen muutaman sadan metrin etäisyydellä niistä. Suomalaisalusten takana purjehtivat saksalaisalukset. Kaikkiaan operaatioon osallistui 17 alusta.

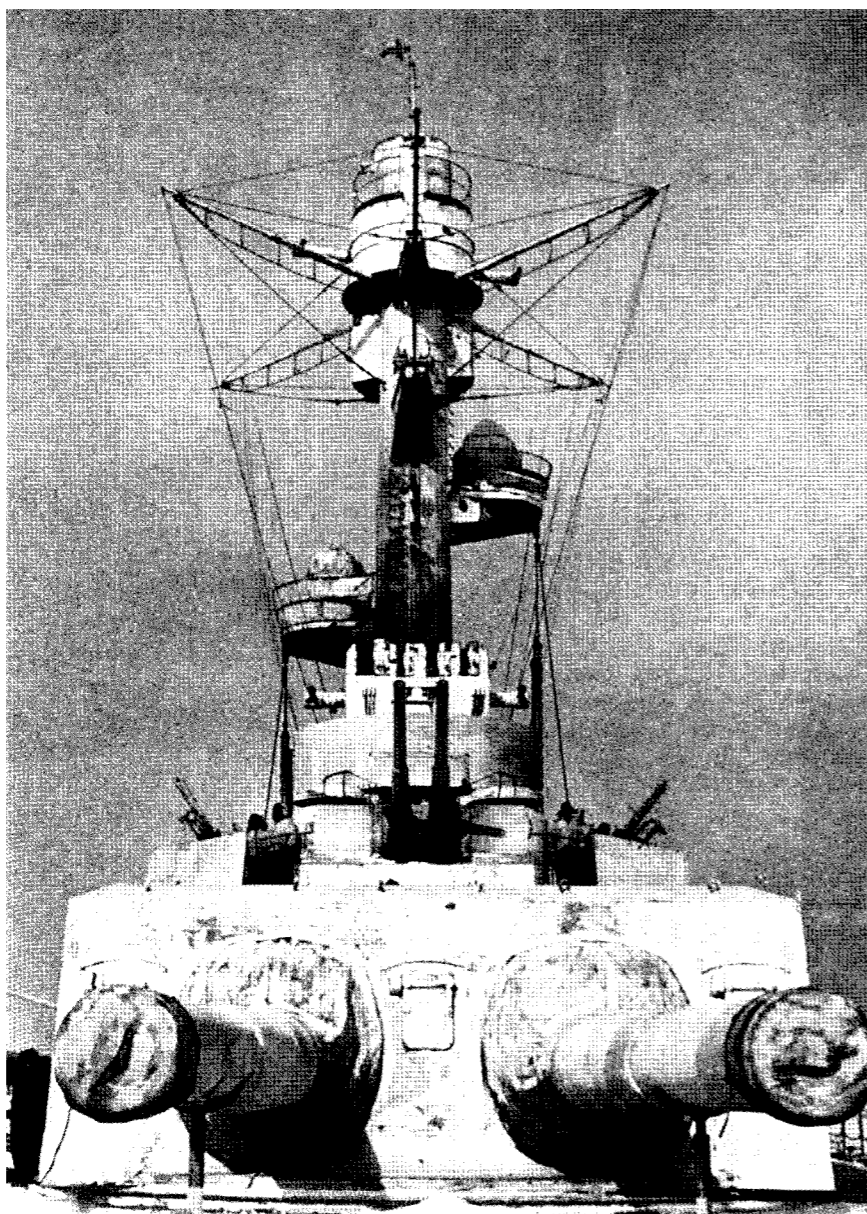
Heti avomerelle saariston suojasta tulleet panssarilaivat laskivat mereen suojaravaimet eli paravaanit. Paravaanin leikkurin piti katkaista miinan ankkurivaijeri, jolloin miina nousi pinnalle muutaman kymmenen metrin päässä aluksesta vahinkoa aiheuttamatta. Purjehduksen aikana sää oli kirkas ja näkyvyys erinomainen pilvisestä taivaasta huolimatta. Oltiin 13. syyskuuta il-lansuussa.

Kello 19.51 Ilmarinen kääntyi alkuperäisestä raivaajien raivaamasta suunnasta oikealle. Huomattiin, että Ilmarisen oikeassa paravaanin vaijerissa oli vikaa. Vaijeri painui ensin aluksen kylkeen, mutta vika saatiin korjatuksi.

Puoli tuntia myöhemmin sama paravaani kolahti toistamiseen aluksen kylkeen. Jos tuolloin paravaanissa olisi ollut miina, se olisi räjähtänyt aluksen kyljessä. Paravaani päätettiin korjata käsketyssä alusten kääntymispaikassa. Kello 20.30 Ilmarinen saapui kääntymispisteeseen alkaen kääntyä oikean kautta hiljaisella nopeudella.

Ilmarinen upposi seitsemässä minuutissa

Kun Ilmarinen oli juuri kääntymässä, kuului äkkiä voimakas räjähdys. Aluksen vasemmalta puolelta nähtiin tulenlieskojen ja kokonaisen tu-

Ilmarinen Turun ilmatorjunnassa vuodenajan mukaisessa talvimaalauksessaan. Kuva: Suomen laivasto 1918–1968

lipatsaan kohoavan aina märssyn tasalle asti. Räjähdystä oli ilmeisesti kaksi köliiviivan vasemmalla puolella keskilaivasta perään päin. Ilmarinen alkoi välittömästi kallistua vasemmalle kyljelleen. Kallistuminen tapahtui varsin nopeasti ja minuutissa kallistuma oli 90 astetta, pysyen tässä asennossa muutaman hetken. Äkkiä alus pyörähti ympäri pysyen pinnalla noin neljän minuutin ajan, pohja ylöspäin. Tässä asennossa Ilmarinen alkoi vajota Itämereen perä edellä. Viimeinen näky komeasta Ilmarisesta oli pystyssä ollut keula. Seitsemässä minuutissa räjähdyksestä Ilmarinen vajosi hitaasti kohti

Ilmarisen tykkitornit valmistettiin Boforsin tehtailla Ruotsissa.

merenpohjaa vieden mukanaan 271 merisotilasta.

Ilmarisen alkaessa kallistua oli kaikille aluksessa olleille selvää, että uppoavasta aluksesta oli päästävä

ulos. Nyt alkoi kamppailu pelastumisesta. Vartiomoottorivene 1 ajoi heti uppoavan Ilmarisen – se oli silloin jo ylösalaisin – viereen ja ehti ottaa veneeseen Ilmarisen köyliltä 57 merisotilasta ja merestä vielä yhden. Mutta alueella risteilleet vartiomoottoriveneet saivat pelastettua merestä vielä useita miehiä, ja pelastuneiden ja pelastettujen määrä oli 127 miestä. Mereen hukkuneiden joukossa oli komentajakapteeni V. Kärkkäinen, pelastuneiden joukossa kommodori E. Rahola sekä Ilmarisen komentaja R. Göransson. Tapahtumien jälkeen operaatioon osallistuneet muut alukset palasivat takaisin sinne, mistä olivat operaatioon lähteneetkin. Onni onnettomuudessa oli se, että enempää vahinkoja ei tapahtunut, vaikka koko laivasto-osasto kulki kahdesti miinoitteen läpi.

Tappioita lisäsi se, että useat uppoavasta Ilmarisesta mereen selvinneet menehtyivät siksi, että he eivät jaksaneet pysytellä pinnalla kastuneiden ja siksi painavien varusteiden, jopa uimataidottomuuden ja mereen valuneen öljyn takia. Pelastuneet kuljetettiin Turkuun. Aamuyöllä kaksi vartiomoottoriveneettä kävi vielä tarkastamassa Ilmarisen uppoamispaikkaa, mutta ketään ei enää löydetty.

Miten näin pääsi tapahtumaan ...

Kun tapausta alettiin tutkia, saatiin pelastuneita puhuttamalla selville, että Ilmarisen upottanut räjähdys/kaksi räjähdystä aluksen vasemmalta ja kylkipanssarin alapuolella laivan savupiipusta muutama metri perään päin. Pois suljettiin se, että aluksen ammusvarasto olisi räjähtänyt, koska havaitut tulenlieskat kohosivat ylöspäin aluksen ulkopuolelta. Ei myöskään kukaan ollut nähty kohti alusta lähestyvän torpedon ilmakuplavanaa. Eli ainoa tuhotyön mahdollisuus oli miinaräjähdys. Johdopäätökseksi tuli, että miina tai miinat olivat ehkä ajalehtivia tai sitten neuvostoalusten laskemasta miinoitteesta.

Teuvo Rönkkönen kirjoittaa, et-

tä ”harhautusoperaatiota pidettiin vaarattomana, koska panssarilaivat sijoitettiin osastoon ensimmäiseksi eikä osaston edessä käytetty raivaja-aluksia, vaikka niitä olisi ollut”.

Operaatio olikin varsin turha sotatoimi, sillä neuvostotiedustelu ilmeisesti nukkui eikä havainnut mitään merellistä toimintaa alueella.

Miksi uppoaminen pidettiin salassa

Miksi Ilmarisen tuhoa ei heti ilmoitettu julkisesti? Runsaan viikon myöhemmin Moskovan radio ilmoitti hieman mahtailen, että ”suomalainen rannikkovartioalus Ilmarinen on ajanut miinaan ja uponnut Suomenlahdella laivastoyksiköittemme hyökkäyksen aikana”. Muu maailma sai tiedon Tukholman kautta. Ilmarisen uhrin on siunattu meren lepoon Naantalın Kuparivuoren rannassa. Paikalle pystytettiin muistomerkki vuonna 1951.

Teuvo Rönkkösen tutkimuksen mukaan Ilmarinen uhreineen sai olla rauhassa lähes täydet puoli vuosisataa. Asiaa ei ole kuitenkaan unohdettu, vaan se on elänyt koko ajan. Etsintätekniikan kehitys on ollut avuksi, kun Ilmarista alettiin etsiä 1980-luvun loppuvuosina. Elo-

kuussa Saaristomeren Merivartioston vartioalus Tursaaseen sijoitettu viistokaikumittauslaite paljasti Ilmarisen hylän olevan kyljellään lähes saveen hautautuneena uppoamispaikassaan 70 metrin syvyydessä. Sukeltajat ovat käyneet hylän luona, mutta mitään muuta sen eteen ei ole tehty. Se on 271 merisotilaan lepo-paikka eikä heidän hautarauhaansa haluta häiritä. Hieno ratkaisu Ilmarisen uhreille.

Anssi Vuorenmaa

Julkaistu aiemmin Sotaveteraanin numerossa 2/2013

Artikkelin päälähteinä ovat:

Teuvo Rönkkösen artikkeli ”Panssarilaiva Ilmarisen tuho” teoksessa *Tuntematon sota*. Uusia ja yllättäviä tapahtumia talvi- ja jatkosodan vuosilta. *Valitut Palat* 1991 ja Kalervo Kijasen kirjoitus ”Laivasto sotatoimissa. Suomen sota v. 1941–1945” teoksessa *Suomen laivasto 1918–1968*, Otava 1968 (Meriupseeriyhdistyksen julkaisu). Muita lähteitä: Vilho Heinämies ”Seitsemän minuuttia merellä”, WSOY 1945, Per-Olof Ekman ”Meririntama. Merisotatoimet pohjoisen Itämeren alueella 1941–44”, WSOY 1981 ja Eino Pukkila ”Taisteluhälytys”, WSOY 1961.

ILMARISEN MUISTOLAATTA UTÖN MAJAKAN SEINÄSSÄ

Kuva: Panu Hänninen 2008 (www.hylyt.net) Ilmarisen muistolaatta Utön majakan seinässä

Utön majakan seinälle paljastettiin 13.9.1991 Ilmarisen muistolaatta, jossa on panssarilaivan kohokuva ja teksti: ”Panssarilaiva Ilmarisen mukana 13.9.1941 arvokaimman uhrinsa isänmaalle antaneiden merisotilaiden muistoa kunnioittaen. 13.9.1991 Merivoimat.”

MAARIT NIINILUOTO

Eldanka-järven jää teki Erkki Tiesmaasta kuuluisan

Luutnantti Erkki Tiesmaasta tuli siviilin päätyään Pellon yhteiskoulun rehtori. SA-kuva

”Tuntui siltä, että hänen oli vaikea tai peräti mahdotonta ruveta laulamaan Eldanka-järven jäätä. Vihdoin hän kuitenkin aloitti tuskallinen ilme kasvoillaan, kuin olisi ollut vihainen omalle laululleen. Hän melkein sylki sanat suustaan. Mutta kolmannen säkeistön aikana ääni yhtäkkiä murtui – sanat muuttuivat katkonaisiksi ja hajosivat tavuiksi. Kyyneleet alkoivat valua pitkin poskia ja tipahtivat kitaran kannelle. Viimeiset sanat kuuluivat epäselvinä, hauraina nyyhkytyksen seasta, kunnes lopuivat kokonaan. Pala kurkussa istuimme siinä avuttomina katsellen ihmistä, jonka hermot ja terveyden sota oli vienyt.”

Näin kirjoitti muistelmiinsa balettianssija Eva Hemming, otsikolla Hymy nuoruudelle, ja muisteli valistusupseeri Erkki Era Tiesmaata, legendaarista laulun tekijää, jonka hän tapasi omalla viihdytyskiertueellaan Vienan Karjalassa. Jatkosota

oli jo lähestymässä loppuaan. Osa miehistä, joista Tiesmaa kertoo Eldankassaan, oli haavoittunut ja kaatunut. Lisäksi hänen avioliittonsa oli yllättäen tullut tiensä päähän. Liisa Tiesmaa oli vielä sodan aikana solmiva uuden liiton yllättäen leskeksi jääneen kenraali Väinö Palojärven kanssa.

Erkki Antero Tidström (myöh. Tiesmaa) syntyi 1907 kuusilapsiseen perheeseen. Erkki kävi ruotsinkielistä kansakoulua mutta siirtyi sitten suomenkieliseen oppikouluun. Äiti kuoli lentävään keuhkotautiin pojan ollessa 12-vuotias. Jossakin vaiheessa taloon hankittiin viulu, mutta Erkki Tiesmaa innostui kitaran, josta tuli hänen elinikäinen soittimensa. Helsingin yliopistossa hän luki suomen kielen maisteriksi, touhusi osakunnan isäntänä ja lehden toimittajana ja perusti kitarayhtyeen Kolme kitaa ja kitaraa. Kesät hän vietti Lapissa kooten materiaalia kansankielen sanakirjaa varten.

Hän jatkoi opintojaan Leipzigin ja Tarton yliopistoissa ja nimitettiin Königsbergin (Kaliningradin) Baltich-Slavisches Instituutin suomen ja vironkielen lehtorin virkaan. Tal-

visodassa Tiesmaa oli lähellä Vienan Karjalaa, jatkosodan alettua 1941 hänet määrättiin tuttuun porukkaan Uhtuan Vuokkiniemelle valistusupseeriksi ja Vienan radion kuuluttajaksi. Kun Pääesikunta oli käskennyt suosimaan viihdytystoimintaa, otti Tiesmaa käskyn sananmukaisesti. Hän perusti oman korsukuoron ja orkesterin, alkoi keikkaillla ja riimitti kuplettilauluja jo olemassa oleviin säveliin. Jatkosodan hyökkäysvaiheessa syntyi ralli Eldanka-järven jää erään miesjoukon ystävydestä ja yhteisistä kokemuksista siellä josakin. Rehevä kupletti herätti myös viestintälöttien huomion, ja he pyysivät Tiesmaan porukkaa laulamaan sen vielä kerran heille puhelimitse. Puhelu yhdistettiin divisioonan esikuntaan, ja lotat kirjoittivat sen tekstin muistiin. Näin korsuralliksi tarkoitettu kupletti levisi kulovalkean tavoin Helsinkiin asti, jossa sen lauloivat A. Aimo ja Korsukuoro äänilevyille.

Eldanka-järven jää herätti petromaxeineen, korohoroineen, römpisineen ja vitamiinipillereineen valtavasti huomiota ja Erkki Era Tiesmaan nimi oli kaikkien huulil-

Korsussa istumassa vasemmalta oikealle: Majuri Halonen, luutnantti Tiesmaa ja luutnantti Alanne. Uhtuan suunta helmikuu1942. SA-kuva

la. Sitä koitettiin sensuroida, ja hallitus neuvotteli mielestään näin rivoja ja ronskin laulun kieltämisestä. Olavi Paavolainen julkisti kuitenkin sen tekstin rintamamiesantologiassaan Täältä jostakin 1943. Tule Röhön rantaan, lauluun Honolulu, oli sekin kuuluisa Tiesmaan kupletti Miinasta ja sinisillasta. Eldankan Lotta Lundgrenin esikuvasta muonituslotta Elsa Lammesta (myöh. Rauhala) tuli hänestäkin Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kuuluisuus.

Erkki Tiesmaa pidätettiin kuuksiksi asekatkennästä, muttei tuomittu. Sen jälkeen hän haki Pellon yhteiskoulun rehtoriksi 1947. Tämä mainio mies nosti koulun oppilasmäärät 40:stä aina viiteensataan, ja oli erittäin pidetty opettaja. Hän solmi viisissäkymmenissä onnellisen avioliiton entisen oppilaansa Kertun kanssa ja sai vielä kaksi poikaa.

Sota-ajan viihdyttäjät hakivat jatkuvasti toisiaan. Kun taikuri Solmu Mäkelälle tuli keikka Lappiin 1969, hän meni Pellon tapaamaan Erkki Era Tiesmaata. Solmulle tulee aina kyyneleet silmiin kun hän kertoo tätä juttua. Tiesmaa oli kuollut äkillisesti kouluunsa samana vuonna.

Eldankajärven jää kuuluu sotiemme musiikkia esittävän Korsuorkesterin hitteihin.

Luutnantti Erkki Tiesmaa korsunsa edustalla Uhtuan suunnalla 1942. SA-kuva

Eldankajärven jää

1941, alkuperäinen laulu nimeltään Ali Baba, alkup. säveltäjä: Alfred Markush,

Eldankajärven jää on taakse jäänyttä elämää. On siellä nyt fossit ja Sassin puomit ja passit juu. Korsuissa kamina, siellä pelataan nakkia, raminaa, on meillä Fritzit ja Maxit ja Petropamaxit, juu. On täällä tallattu, on maata vallattu. On täällä kuokittu, ja täitä noukittu. On sota tuimaa, ei Juno päätä huimaa. Pum, pum, pum, patteri paukkuu ja korohorot haukkuu, juu.

Läskiä lotinaa ja peurampa pyllä ihanaa on römpsässä käristetty, kiristetty, vattahan varistettu juu. Ei hevosilla heiniä, vaan syövät ne tallissa seiniä, on toisilla suolissa santaa eikä tule lantaa, juu. On täällä nopsittu, on täällä tapsittu, laukaistu miinoja ja annosviinoja. On eukkoa ikävä, kun syö sitä vitamiinipilleriä, mutta se kotiloma tyssää, kun paperit ryskää, juu.

Kis-Kis-kukkulat, on siellä munat sekä makkarat, mutta se Muna kun se meni, niin se Makkara jäi vain, juu. Röhössä on Tiltun tie, se kurasena murasena Uhtualle vie, on täällä Bieloje-, Tshirni- ja Tschorneje-ozerot, juu. Varjossa honkien on lottakanttiini, sumppia keittävi, siellä lotta Lunkreeni. Voi pojat saamari, nyt tuokaa naamarini, on tänne riukuja prykätty, on liukuja lykätty, juu.

Kiina yritettiin lavastaa ydinsodan aloittajaksi

Kolmas maailmasota; Ydinohjus kohti Havaijia. Tällainen melko uskomaton otsikko oli kirjoittamani artikkelin yllä, joka julkaistiin Suomen Sotilaan numerossa 4/2006.

Sain lehden ilmestyttyä mielenkiintoisen viestin komentajakapteeni **Jukka-Pekka Schroderukselta**: ”Vieraillessani viime vuonna USA:ssa ostin artikkeliasi käsittelevän kirjan, jossa on useita mielenkiintoisia tarkennuksia ja ehkä vastauksia esittämiisi sekä auki jääneisiin kysymyksiin. Kirjan nimi on ’Red Star Rogue - The Untold Story of a Soviet Submarine’s Nuclear Strike Attempt on the U.S.’ Kenneth Sewell & Clint Richmond, 2005, New York: Simon & Schuster. Mikäli sinulla vielä riittää mielenkiintoa paneutua asiaan ja haluat tutustua kirjaa voin lähettää sen sinulle lainaksi”.

Tietysti mielenkiintoa riitti ja ”Red Star Rogue” kiilasi ohi koko syksyn lukuohjelmani. Kirjassa vah-

vistettiin tieto, että Neuvostoliiton Tyynen meren laivaston Golf-luokan sukellusvene K-129 todella yritti laukaista 7. maaliskuuta 1968 ydinohjuksen Havaijin lähistöltä kohti ilmeisesti Pearl Harbouria. Yritys epäonnistui, sillä ohjuksen laukaisijalla ei ollut täydellistä laukaisukoodia. Laukaisuyritys räjäytti ydintaistelukärjessä olleen itsetuhräjähteen. Samalla räjähti myös ohjuksen polttoaine ja sukellusvene kärsi niin suuria vaurioita, että se upposi.

Tämä kerrottiin edellisessä jutussani, mutta jatko onkin sitten aivan muuta. Tästä eteenpäin lainaan vain kirjoittajia, enkä väitä että seuraava olisi faktaa. Sewellin & Richmondin mukaan sukellusvene K-129 oli kaapattu merellä, pääosa sen miehistöstä oli teljetty sukellusveneen keulaosaan ja kaappaajat tekivät itselleen kohtalokkaan ohjuksen laukaisuyrityksen. Kirjoittajien mukaan

yrityksen takana oli KGB, sen päällikkö **Juri Andropov** ja Neuvostoliiton pääideologi **Mihail Suslov**.

He olivat huomanneet Neuvostoliiton auttamattomasti jääneen jälkeen Yhdysvaltojen kehityksestä aseistuksen alalla. Tälle kehitykselle suunniteltiin pisteeksi Kiinan ja USAn välistä sotaa. Se saataisiin aikaan ampumalla ydinohjus Pearl Harbouriin ja lavastamalla hyökkäys kiinalaisten tekemäksi.

Kiinalaiset olisi saatu näyttämään syyllisiltä, koska he olivat saaneet Neuvostoliitolta Golf-luokan ohjussukellusveneitä sekä niiden aseistukseksi R-11-ydinohjuksia. Neuvostoliitto oli sittemmin kehittänyt ohjusjärjestelmää niin, että ohjus voitiin ampua sukellusveneen ollessa veden alla. Lisäksi ohjuksen kantamaa oli pidennetty sekä sukellusveneen paikannusjärjestelmää parannettu. Nämä ominaisuudet puuttuivat kiinalaisten ohjuksista.

K-129 nousi pintaan ampuakseen ohjuksen. Se tapahtui noin 300 mailin päässä Havaijilta, mikä oli kiinalaisten R-11-ohjuksen kantama, kun venäläisten käyttämän ohjusversion kantama oli noin 800 mailia. USA:n tyynen meren laivasto tiesi, että Golf-luokan veneet ”päivystivät” sillä etäisyydellä Havaijista. Ohjus ammuttiin 24 leveyspiirin ja 163 pituuspiirin risteyksestä. Näin sen vuoksi, että kiinalaisten navigointijärjestelmä edellytti leveys- ja pituuspiirien risteystä, neuvostoliittolainen järjestelmä ei.

Kirjoittajien mukaan sukellusveneseen lähtiessä merelle tuli mukaan ylimääräistä henkilöstöä, jota ei merkitty miehistöluetteloon ja jotka eivät kuuluneet Tyynen meren laivaston vahvuuteen. KGB:lla oli GRU:n Spetnazia vastaava erikoisjoukko Oznaz. Ja nämä miehet osasivat käsitellä sekä sukellusveneitä että ydinaseita ja he kaappasivat K-129:n.

Kun amerikkalaiset olivat selvittäneet tapahtuman, he käyttivät kirjoittajien mukaan saamia tietoja mm. tuhansia kolmen mailin syvyyteen uponneesta sukellusvenestä otettuja valokuvia tavalla, joka muutti maailmanhistorian. **Henry Kissinger** matkusti Kiinaan ja kertoi Pekingille KGB:n salajuonesta. Ja tämä oli alku kuu-

lulle Kiinan ja USAn välille suhteet luoneelle **Richard Nixonin** ja Kissingerin ns. ping-pong-diplomatiale.

Tiedot vuodettiin myös Moskovaan **Leonid Brezhneville**, jonka valta oli ollut horjuva. Hän kertoi tapahtuneet puolustusvoimien johdolle, joka antoi tukensa Brezhneville. Hän pani Suslovin ja Andropovin järjestykseen kenraalien tuella. Puolueen johdossa hän varmisti asemansa panemalle sivuraiteella Suslovia tukeneet **Nikolai Podgornin** ja **Aleksei Kosyginin**, jotka muuten sattuiivat olemaan presidenttimme **Urho Kekkosen** luottomiehiä.

Oma tarinansa on vielä, että kirjoittajien mukaan CIA ei kertonut totuutta uponneen K-129:n nostosta. Tarkoitukseen rakennettiin merkillinen Glomar Explorer alus, joka pystyi nostamaan sukellusveneen uskomattomasta kolmen mailin syvyydestä. CIAn mukaan oli onnistuttu nostamana ainoastaan veneen keulaosa. Tapaus K-129 johdosta Neuvostoliiton ja USA:n välillä käydyissä keskusteluissa amerikkalaiset olivat kuitenkin luovuttaneet neuvostoliittolaisille sukellusveneen messinkisen merkinantokellon. Se tarkoittaisi sitä, että CIA olisi onnistunut nostamaan myös veneen keskiosan, sillä kello on sukellusveneen tornissa taistelukeskuksen yläpuolella. Ja siinä osassa oli myös ehjäksi jäänyt ydinohjus.

Kaikki edellä mainitut faktat jäävät ilmaan, sillä niitä ei voida vahvistaa kirjan hiukan kummallisilla lähdeviitteillä. Eikä Kissingerin keskusteluista tapaus K-129:sta kiinalaisten sen enempää kuin venäläistenkään kanssa ei ole löytynyt mainintoja dokumenteista.

Turhaan ei kirjan liepeessä mainosteta, että ”Red Star Rogue” on kuin suoraan Tom Clancyn romaanista, mutta kaikki on totta. Uskokoon ken haluaa.

Julkaistu Suomen Sotilaan numerossa 5/2006

JÄÄKÄRIPATSAS MYNNISSÄ

Jääkärikansliassa saatavilla taas **mus-tia metallisia jääkäri-pienoispatsaita hintaan 300 euroa. Sponsoreille tarkoitetuista numeroiduista vihreistä patsaista tulee sopia kanslian kanssa puhelimitse tai sähköpostilla.**

Project 629 -luokan sukellusvene (NATO-nimitys GOLF-luokka) pintakulussa amerikkalaisten kuvaamana. Kuvalähde Wikipedia

Valmistuneet alukset: 23 kappaletta

Uppouma:

-2,794 t pintakulussa

-3,553 t sukelluksissa

Pituus: 98.4 m

Leveys: 8.2 m

Syväys: 7.85 m

Propulsio:

-3 x diesel, à 2,000 hv (1,500 kW);

-3 x sähkömoott., 5,200 ahv (3,880 kW);

-3 akselia/potkuria

Nopeus:

-pintakulussa 17 solmua

-sukelluksissa 12 solmua

Toimintamatka: 9.500 mpk/5 sol;

Toiminta-aika: 70 vuorokautta

Ukko-Pekka juhla-asussa. Rinnuksessa oleva Maarjamaa-risti kertoo, että Virossa on vierailtu.

Kahden Suomen itsenäisyyden ajan vahvan miehen, Mannerheimin ja Svinhufvudin välit eivät olleet ongelmattomat. Vapaussodan aikana Mannerheim tulkitsi valtuuksi-
aan hyvin laajasti. Hän vastusti saksalaisten kutsumista hallituksen joukkojen tueksi. Niinikään oli erimielisyyttä siitä, oliko 1909 sotatilalaki voimassa vai ei. Erimielisyydet eivät haitanneet yhteistoimintaa. Niinpä Svinhufvud presidentiksi tultuaan 1931 melkein ensi töikseen, kutsui yksityishenkilönä olleen Mannerheimin palvelukseen.

Mannerheimin ja Svinhufvudin välit eivät olleet ongelmattomat

Joulukuussa 1914 Venäjän armeijan Erillisen kaartinratsuväkiprikaatin komentajalle, kenraalimajuri Gustaf Mannerheimille myönnettiin Venäjän keisarinna Katariina II perustaman Pyhän Yrjön ritarikunnan

4. luokan ritarimerkki. Mannerheim sai ritarimerkin sen ansiosta, että hän oli Opatovin taistelussa syyskuussa johtanut prikaattiaan erinomaisella rohkeudella ja taidolla suojatessaan Kaartin tarkkampuajaprikaatin sivustaa. Mannerheimin prikaatiin kuuluivat tuolloin Henkikaartin ulaanirykmentti, Grodnon husaarirykmentti ja yksi tykistö patteri.

Mannerheim kuvaa kirjeessään sisarelleen: ”Nyt, jos niin käy, voin kuolla tynest; minua olisi kiusannut, jos olisin kuollut ennen kuin olisin saanut Yrjänän ritarikunnan pienen valkean ristin. Sitä tulee aina ympäröimään sellainen kunnioituksen sädekehä, johon mikään muu merkki ei yllä. Sääntöjen ja etuisuuk-
sien mukaan, jotka on laadittu Pyhän Yrjön ritarikuntaa varten, siihen liittyvät etuoikeudet ovat niin huomattavat, että kenraalikuunnassa on

erittäin vaikea kilpailla niitten kollegojen kanssa, jotka ovat Yrjön ritareita.”

Maailmansodassa Mannerheimin sotilasura jatkui suotuisasti. Helmikuusta 1915 alkaen Mannerheim komensi 12. Ratsuväkidivisioonaa ja toimi useaan otteeseen II Ratsuväkiarmeijakunnan vs. komentajana samana vuonna. Hänet nimitettiin kesäkuussa 1917 VI Ratsuväkiarmeijakunnan komentajaksi ja hän osallistui Romanian rintaman taisteluihin heinä-elokuussa 1917. Lokakuun alussa hänet pyynnöstään siirrettiin reserviin. Päätöksen mukana olleessa kirjelmässä valitettiin, ettei Mannerheim ymmärtänyt Venäjällä tapahtuvia ”demokraattisia muutoksia ja suhtautui virheellisesti väliaikaisen hallituksen komissaareihin.” Mannerheim itse käyttäi ilmaisua, että häntä pidettiin ”tuolloisiin oloihin sopeutumattomana”.

Mannerheim kantoi Yrjönristiä kunniamerkkikirjassaan vielä 1937.

Valt. tri Martti Häikiön esitelmä Upseerijärjestöjen yhteistointa-
elimen juhlapäivällisellä 4.6.2013. Tasavallan Presidentti Sauli Niinistö oli paikalla. Häikiö on kirjoittamassa uutta elämäkertaa P. E. Svinhufvudista. Sen on määrä valmistua Suomen itsenäistymisen 100-vuotisjuhliin.

Svinhufvud Siperiaan

Entä mitä tapahtui samaan aikaan toiselle päähenkilöllemme? Lappeen tuomiokunnan tuomari, kansanedustaja, entinen yksikamarisen eduskunnan ensimmäinen ja pitkäaikainen puhemies Pehr Evind Svinhufvud vangittiin tuomarinpöydästä ja karkotettiin Siperiaan.

Svinhufvud oli lähettänyt loka-kuun lopussa 1914 Suomen prokuraattorille eli oikeuskanslerille K. Kasanskille kirjeen, jossa hän kieltäytyi lähettämästä tämän pyytämää asiakirjaotetta. Hän kieltäytyi, koska hän ei pitänyt Kasanskia laillisena prokuraattorina. Nimitys oli tehty yhdenvertaisuuslain nojalla, jota Svinhufvud piti Suomessa laittomana.

Svinhufvud oli perustuslaillinen oikeustaistelija, jonka keisari oli erottanut jo kerran aiemmin, vuonna 1903 Turun hovioikeudesta. Svinhufvud ei pitänyt itseään poliitikkona, vaan ensi sijassa juristina, mutta hänestä oli tullut poliitikko hänen puolustaessaan Suomen lakia ja oikeutta Venäjän yhtenäistämispoliitikkaa vastaan.

Marraskuussa 1914 kenraalikuvernööri Seyn erotti tuomari Svinhufvudin elokuun alussa julistetun sotatilalain nojalla. Tämä tapahtui ilman oikeudenkäyntiä tai muita muodollisuuksia. Voidaan sanoa, että hänet erotettiin tuolloisiin oloihin sopeutumattomana. Mutta Svinhufvud ei aikonut erota, koska hän piti myös vuonna 1909 säädettyä sotatilalakia laittomassa lainsäädäntöjärjestyksessä syntyneenä.

Svinhufvudin kieltäytymisen johdosta Viipurin kuvernööri esitti kenraalikuvernöörille Svinhufvudin karkottamista ”johonkin keisarikunnan etäiseen kuvernementtiin”. Hänet pidätettiin Luumäen käräjäsalista marraskuun lopussa ja kenraalikuvernööri karkotti hänet ”niin pitkäksi aikaa, kuin sotatila Suomessa on voimassa, Tomskin lääniin”. Svinhufvud puolestaan uskoi palaavansa ”Jumalan ja Hindenburgin avulla”.

Siperiassa oleskelu opetti ampu-
mataittoa, kun hän metsästi. Svinhufvud oli nuorena saanut tuonaikaisen reserviläiskoulutuksen kolmena kesänä, 45 + 30 + 15 päivää. Siperiassa hän oli siihen saakka, kun keisari luopui vapaaehtoisesti vallasta maa-

liskuussa 1917. Hän palasi Suomeen ja huhtikuun alussa hänestä itsestään tuli prokuraattori ja marraskuussa senaatin puheenjohtaja eli pääministeri, jonka johdolla Suomi julistautui itsenäiseksi tasavallaksi.

Mannerheim ei halunnut ulkomaista apuna

Venäjän sosialistinen vallankumous lokakuussa 1917 teki 50-vuotiaasta kenraaliluutnantti Mannerheimista käytännössä virattoman ja varattoman, vaikka hänelle vielä seuraavana kevään myönnettiinkin ero armeijasta ja upseerieläke. Kolmenkymmenen Venäjän vuoden jälkeen hän saapui vasta itsenäistyneeseen Suomeen joulun alla 1917.

Suomella ei ollut puolustusvoimia. On arvioitu, että tammi-kuun alussa 1918 Suomessa oli noin 75 000 venäläistä sotilasta. Suomen senaatti teki epävirallisesta itsenäisyysaktivistien muodostamasta sotilaskomiteasta virallisen elimen 7. tammikuuta. Tätä voi pitää päämajan eli pääesikunnan alkusoluna. Mannerheimista tuli sotilaskomitean jäsen viimeistään 11. tammikuuta.

Seuraavana päivänä eduskun-

Mannerheim Vehmaisten kalliolla esikuntansa kanssa. Paikan hyvin tuntien voi todeta, ettei sieltä Messukylään asti näy. Oikealla Mannerheim Evert Porilan ikuistamana Tampereen Vehmaisissa. Mannerheim seurasi paikalta hyökkäyksen etenemistä Messukylässä maaliskuussa 1918.

ta myönsi senaatille valtuudet järjestöksen palauttamiseksi maahan, mikä tarkoitti riippumattoman poliisivoiman luomista. Tyytymättömänä sotilaskomitean toimintaan Mannerheim ilmoitti pian eroavansa sen jäsenyydestä. Erouhkaus johdettiin siihen, että komitea valitsi hänet puheenjohtajakseen 15. tammikuuta ratsumestari Hannes Ignatiuksen mukaan siksi, että hän esiintyi ”käskevänä, tarmokkaana ja itsetietoisena sotilaana”. Samana päivänä Mannerheim ja edellinen puheenjohtaja, kenraaliluutnantti Claes Charpentier kävivät ilmoittamassa senaatin puheenjohtajalle Svinhufvudille ylipäällikön vaihtumisesta.

Senaatin puheenjohtaja eli pääministeri P. E. Svinhufvud kutsui Mannerheimin 16. tammikuuta luokseen ja antoi suullisesti tämän tehtäväksi eduskunnan valtuuttaman järjestövallan organisoimisen ja johdon. Valtuutuksen suullinen muoto antoi tilaa väljille tulkinnoille ja muisteluille. Mannerheim tulkitsi saamansa määräyksen huomattavasti laajemmin maan vapauttamiseksi venäläisestä sotaväestä. Svinhufvudin muistaman puhe oli nimenomaan valmistautumisesta punaisten kapinan estämiseen ja kukistamiseen.

Toinen tulkintaerimielisyys liittyi ulkomaiseen apuun. Mannerheimin muistaman mukaan hän asetti ehdoksi, ettei senaatti pyytäisi sotilaallista apua maihinnousun muodossa sen enempää Ruotsilta kuin Saksaltakaan, johon sotilaskomitea oli ollut paljon yhteydessä. Svinhufvud taipui lupaamaan, ettei ulkomaista apua pyydetäisi kuin aivan äärimmäisenä toimenä.

Sotilaskomitea matkusti 19. tammikuuta Vaasaan ja alkoi rakentaa esikuntaa. Senaatti julisti suojeluskunnat hallituksen joukoiksi 25. tammikuuta.

Svinhufvud koetti neuvotteluin saada sekä venäläisen sotaväen olemaan tukeamatta suomalaisia kaappauksen suunnittelijoita. Hän lähetti Mannerheimille 27. tammikuuta sähkösanoman kehottaen häntä vielä odottamaan ja lykkäämään toiminnan aloittamista venäläisten varuskuntien riisumiseksi aseista, josta suunnitelmasta hän oli edellisiltana puhelimitse kertonut Svinhufvudille ja saanut tämän hyväksynnän.

Mannerheim sanoo muistelmissaan: ”Tilanne oli kuitenkin sellainen, etten voinut antaa tämän vetoomuksen järkyttää päätöstäni, vasinkin kun sähkösanoma tuli juuri, kun olin lähdössä Ylihärmään,

yöllisen operaation komentopaikalle. ... Näytin sähkösanoman Ignatiukselle, työnsin sen turkkini taskuun, astuin hänen kansaan rekeen ja ajoin Ylihärmään.”

Sitten tapahtui Suomen historian suurin tragedia: maan suurin puolue SDP teki samana iltana aseellisen kapinan, asetti seuraavana päivänä vallankumoushallituksen, Kansanvaltuuskunnan, ja määräsi senaatin ja eduskunnan porvarijäsenet vangittaviksi.

Senaatin puheenjohtaja eli pääministeri Svinhufvud ja muut senaattorit joutuivat piilottelemaan maan alla Helsingissä, kolme oli ehtinyt siirtyä Vaasaan. Näistä päivästä kertoo juuri julkaistu senaattori Santeri Alkion vaikuttava päiväkirja. Sen sijaan netissä julkaistu edellisvuoden pääministerin Oskari Tokoin nettiportaali vaikenee kapinasta, johon Tokoikin liittyi elintarvikeasioiden hoitajaksi.

Käytännössä kapinan vastatoimien johtaminen jäi hyvin pitkälle ylipäällikkö Mannerheimin käsiin. Hän aloitti omilla päätöksillään sotatoimet vapausotana riisumalla venäläiset varuskunnat aseista Pohjanmaalla. Vapaus sodan ja kapinan kukistamiseksi käydyn sisällissodan aikana Svinhufvud yritti puuttua

Kuvat vasemmalta:

Svinhufvud oli eduskunnan ensimmäinen puhemies vuonna 1907 ja toimi tehtävässä vuoteen 1913.

Mannerheim johtamassa puolustusneuvoston istuntoa.

Presidentti Svinhufvud kutsutaan vuonna 1931 viidenneksi kunniapartiolaiseksi. Ensimmäisenä kutsun sai Mannerheim 1919.

Mannerheimin sotilasnimityksiin siinä kuitenkaan onnistumatta.

Erimielisyys myös sotatilalaista

Pääministeri Svinhufvudin ja ylipäällikkö Mannerheimin välillä oli vielä kolmaskin perustavaa laatua oleva erimielisyys. Se koski sitä, oliko vuonna 1909 säädetty sotatilalaki voimassa vai ei. Ymmärrettävästi Svinhufvud piti hänen karkottamiseensa käytettyä lakia edelleen laittomasti syntyneenä ja siksi pätemättömänä. Mannerheimin mielestä sotatilalaki oli voimassa ja hän määräsi sotilaskomendantin johtamaan vallattuja alueita, kun taas Svinhufvudin määräsi siviilihallinnon johtamaan samoja alueita. Syntyi huomattavaa sekaannusta.

Joka tapauksessa vapaussota päättyi Svinhufvudin hallituksen voittoon ja eduskunta saattoi jälleen kokoontua. Tässä äärimmäisessä tilanteessa Suomeen perustettiin uudelleen valtionpäämiehen tehtävä. Kaikki olivat halunneet päästä eroon yksinvaltaisesta keisarista, mutta kapinaan pettynyt porvaristo halusi eduskunnan vastapainoksi ja kontrolloijaksi vahvat valtaoikeudet omaavan ”korkeimman vallan

käyttäjän”, joksi Svinhufvud valittiin toukokuun puolivälissä. Noissa täysin poikkeuksellisissa oloissa syntyi käytännössä muutaman päivän improvisoinnin tuloksena uusi valtioelin ja sen myötä yhä edelleen keskustelua aiheuttava jännite valtionpäämiehen ja eduskuntaan najaavan hallituksen toimivallasta muun muassa ulkoasioissa.

Svinhufvud toimi korkeimman vallan käyttäjänä eli valtionhoitajana toukokuusta joulukuuhun. Hän ajoi valtiosääntöä äärimilleen venyttämällä saksalaista kuningasta vahvistaakseen Saksan tukea Suomen itsenäisyydelle. Kun Saksa kuitenkin hävisi maailmansodan marraskuussa 1918, Svinhufvud pyysi eron edellyttäen, että länsivaltoihin hyvät suhteet omaava Mannerheim valitaan hänen seuraajakseen. Mannerheim venytti kuitenkin valtionhoitajan valtuuksia vieläkin pidemmälle neuvotellen ulkomaisen tuen hyökkäykselle Pietariin. Hän harkitsi vakavasti myös kotimaista vallankaappausta. Mutta kun hän ei saanut hyökkäykselle Ingmanin hallituksen tukea, Mannerheim taipui ja vahvisti tasavaltaisen hallitusmuodon, ja hävisi sen jälkeen pidetyn presidentinvaalin Ståhlbergille.

Svinhufvud kutsui 1931 Mannerheimin palvelukseen

Sekä Svinhufvud että Mannerheim siirtyivät näiden dramaattisten, mutta Suomen itsenäisyyden, vapauden ja kansanvallan varmistaneiden jälkeen yksityishenkilöiksi. Mutta vanhoja miehiä tarvitaan kriisitilanteissa. Kommunisminvastainen lapuanliike nosti Svinhufvudin pääministeriksi vuonna 1930 ja presidentiksi vuonna 1931. Lähes ensitoikseen presidenttinä Svinhufvud kutsui Mannerheimin takaisin palvelukseen ja nimitti hänet uudelleen muotoillun puolustusneuvoston puheenjohtajaksi tavoitteena ylipäällikön tehtävä mahdollisessa sodassa.

Heidän suhteestaan ei nytkään muodostunut helppoa. Presidentti Svinhufvud joutui vastakkain laittomuuksien tielle lähteneen lapuanliikkeen kanssa. Ääriainekset vangitsivat jopa kansanedustajia eduskunnan valiokunnan istunnosta ja kaiken huippuna muiluttivat entisen presidentin Ståhlbergin.

Levottomuudet ja laittomuudet huipentuivat siihen, kun Mänsälään kokoontuneet suojeluskuntalaiset vaativat hallituksen eroa voimatoimilla uhaten helmikuussa 1932. Presidentti Svinhufvud

Eräs Suomen historian merkittävimpiä radioesiintymisiä oli Svinhufvudin puhe keväällä 1932, joka lopetti Mäntsälän kapinan. Oheinen kuva on tosin Yleisradion 10-vuotisjuhlien yhteydestä.

muodosti hallituksen valtuuttamana oman sotilaallisen esikuntansa johtamaan kapinan kukistamista. Siihen kuuluivat kuuluvat puolustusministeri Jalo Lahdensuo, sotaväen päällikkö kenraali Aarne Sihvo, suojeluskuntien päällikkö kenraali Lauri Malmberg ja Yleisesikunnan jalkaväentarkastaja kenraali Hugo Österman. Svinhufvud piti kuuluisan radiopuheensa, jossa hän vetosi suojeluskuntalaisiin että nämä palaisivat koteihinsa.

Mäntsälän kapinal-

Mannerheim muisteli itse, tosin Aladar Paasosen avustamana. Einar Juva kirjoitti P. E. Svinhufvudin elämäkerran.

liset vaativat edelleen hallituksen eroa ja esittivät kenraali Rudolf Waldenia pääministeriksi. Tämä olikin valmis tehtävään, mutta ”vain sillä ehdolla että Mannerheim saisi ylijohdon”. Tähän presidentti Svinhufvud ei suostunut.

Suojeluskuntien päällikkö kenraali Lauri Malmberg ja yleisesikunnan päällikkö Hugo Österman menivät tämän jälkeen Mannerheimin luo. Malmberg kysyi: ”Eikö kenraali voisi auttaa tässä tilanteessa.”

Mannerheim vastasi: ”Kuinka voin antaa neu-

Presidentti Svinhufvud myönsi kenraali Mannerheimille sotamarsalkan nimen ja arvon.

voja, kun ensimmäinen neuvoni on, että hallituksen on erottava.”

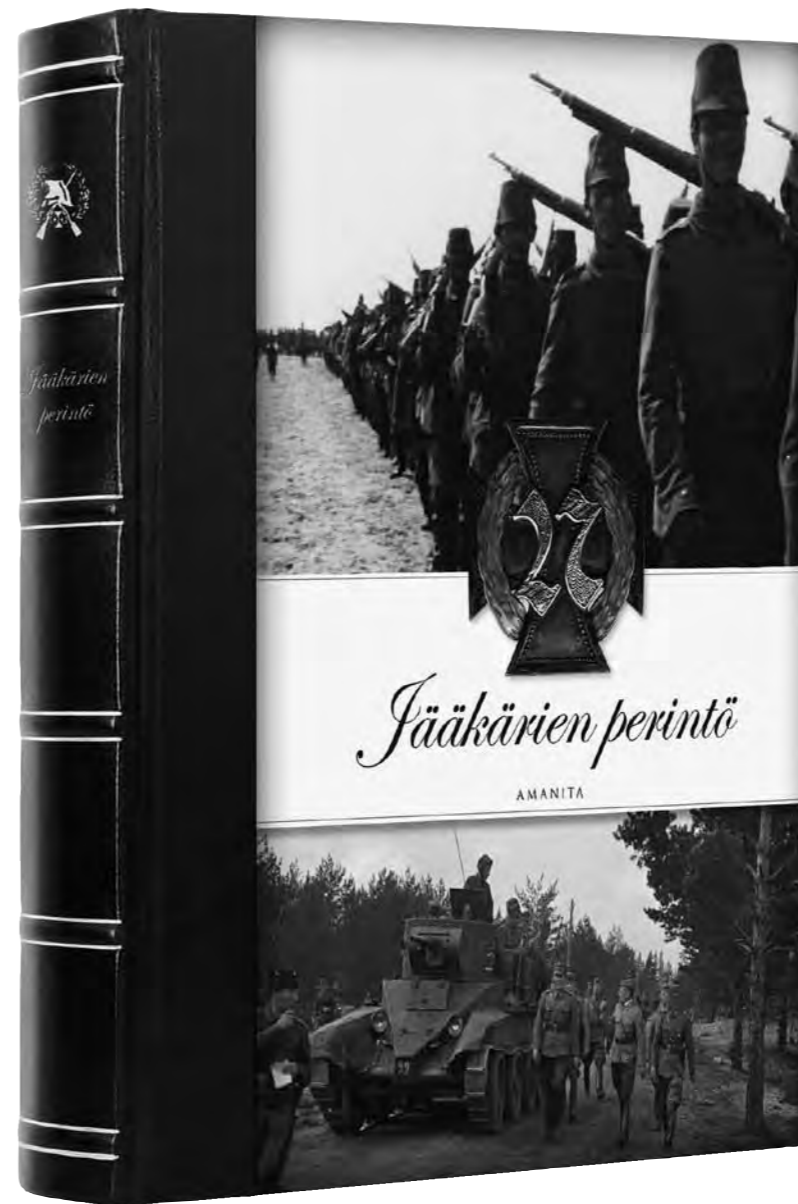
Svinhufvudin radiopuhe kuitenkin laukaisi tilanteen, Mäntsälään ei tullut lisää suojeluskuntalaisia eivätkä he lähteneet marssimaan aseistettuina kohti Helsinkiä – menettely, jolla Mussolini oli kaapannut veretörmästä vallan Roomassa – eikä sotaväkeä jouduttu komentamaan marssijoita vastaan. Sisällissota vältettiin ja kapina kukistettiin veretörmästä. Suomi säilyi kansanvaltana, parlametaarisena demokratiana.

Olot maassa alkoivat muutenkin rauhoittua. Pula-aika alkoi helpottua. Parlamentaarinen elämä vakiintui. Vuotta myöhemmin toukokuun 16. päivänä 1933 presidentti Svinhufvud myönsi kenraali Mannerheimille sotamarsalkan nimen ja arvon.

Parole luettavissa internetissä

Päyhdistys on julkaissut uudet internet-sivunsa osoitteessa <http://www.jp27.fi>. Parole on vanhaan tapaan luettavissa myös sähköisessä muodossa. Lehden löydät suoraan etusivun päänavigointipalkista otsikolla ”PAROLE” jota klikkaamalla avautuu sivu josta löytyvät kaikki tähän asti sähköiseen muotoon tallennetut lehdet. Haluttua lehteä pääset lukemaan kansikuvaa klikkaamalla.

Lehdet on tallennettu .PDF-muodossa ja niitä voidaan lukea mm. Adobe Acrobat -ohjelmalla. Ilmainen Adobe Acrobat -ohjelma löytyy tarvittaessa osoitteesta <http://www.adobe.com>.

Kuvitettu suurteos jääkäreistä

Jääkäreistä ja jääkärieliikkeestä on valmistumassa suurteos, kun jääkärieliike täyttää 2014 sata vuotta. ”Jääkärien perintö” on komea juhlakirja: loistelas kuvahistoria ja kattava yleisesitys. Kirjoittajat ovat tunnettuja historiantutkijoita sekä JP27:n perinneliikkeen edustajia. Teos on runsaasti kuvitettu, sillä kustantaja on voinut hyödyntää jääkärieliikkeen kuva-arkistoa. Juhlakirjaa painetaan vain 1914 numeroitua kappaletta. 1914 on samalla jääkärieliikkeen syntymävuosi.

Saateartikkelissa kenraali Gustav Hägglund, jääkärikenraali Woldemar Hägglundin poika, selvittää i suhdettaan isäänsä ja jääkärieliikkeeseen.

Oiva Turpeinen (FT, professori, historiantutkija) kirjoittaa otsikolla ”Jääkärieliike Suomessa ja venäläisten vastatoimet.” Venäläisiltä kesti yllättävän kauan päästä aktivistien ja jääkärien jäljille. Artikkelin kertoo, mistä tämä johtui ja millaisin keinoin venäläiset yrittivät päästä jääkärieliikkeen jäljille.

Hanna Pukkila ja Sari Savikko keskittyvät jääkärien kuvahistoriaan. Työssään he ovat voineet hyödyntää jääkärieliikkeen kuva-arkistoa. Kirja on kuvitukseltaan tähän asti laajin jääkärihistoria.

Jussi Jalonen (FL, sotahistorian tutkija, tietokirjailija) kertoo jääkärien panoksesta valkoisen armeijan rakentamisessa.

JÄÄKÄRIEN PERINTÖ

- 604 SIVUA, YLI 500 KUVAA
- KIRJAN KOKO 25 X 30 CM,
- NAHKASELKÄ
- 1914 NUMEROITUA KAPPALETTA.
- KUSTANTAJA AMANITA
- ILMESTYY LOKAKUUSSA 2013.
- KIRJAA EIVÄT MARKKINOI JP27:N PERINNEYHDISTYS TAI KIRJAKAUPAT VAAN KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ AMANITAN KIRJAEDUSTAJAT.

- LISÄTIETOJA:
KARI KINNUNEN
PUHELIN 045 112 3500 TAI
EMAIL KARI.KIRJA@HOT-MAIL.COM.

Matti Lackman (FT, dosentti, jääkärieliikkeestä ja useista jääkäreistä kirjoittanut tietokirjailija), perinneliikkeen keskuudessa hieinan kiistanalainen tutkija kirjoittaa teemasta ”Jääkärit, työväenliike ja vallankumous”. Hänen tekstinsä on uusimpaan tutkimukseen pohjautuva muotokuva jääkäreistä. Joukossa oli yhtä lailla maistereita ja työmiehiä, porvareita ja sosialisteja. Jääkärit lähtivät Saksaan vapauttaakseen Suomen venäläisten vallasta. Kotiin palattua vastassa oli paitsi venäläistä sotaväkeä myös omia maanmiehiä. Miten jääkärit tässä tilanteessa toimivat?

Jääkärit toisen maailmansodan rintamalla

Jääkärisäätiön puheenjohtaja Asko Kilpisen teemana on ”Jääkärit talvi- ja jatkosodan johtajina”. Talvisodan sytyttyä elossa olevista runsaasta 1200 jääkäristä 730 osallistui talvisotaan. Sodan alkaessa rivissä oli 14 jääkärikenraalia, 40 jääkärieverstiä ja 124 jääkärikapteenia. Everstiluutnantin, majurin ja luutnantin arvoisia jääkäreitä oli yhteensä satakunta. Talvisota oli keski-ikään ehtineiden jääkärikenraalien ja everstien sota. He johtivat kahden vuosikymmenen aikana kouluttamia joukkoja.

Jatkosotaan osallistui eri teh-

Jääkärien perintö

tävissä 710 jääkäreä. Jääkäreillä oli edelleen hallitseva asema puolustusvoimien ylimmissä tehtävissä.

Martti Turtolan (VTT, sotahistorian emeritusprofessori) otsikkona on ”Marsalkka Mannerheim ja jääkärit”. Mannerheimin ja jääkäreiden väliset suhteet olivat problemaattisia. Suuri osa jääkäreistä oli suomenkielisiä työväestöön ja maanviljelijäväestöön kuuluvia, suhteellisen alhaisen sivistystason omaavia miehiä. Heillä ja vapaaherra Mannerheimilla oli yhteistä vain synnyinmaa. Enemmän yhtäläisyyksiä löytyi Mannerheimin ja ruotsinkielisen jääkärien välillä.

Keskeisimmät jääkäriupseerit, joiden kanssa Mannerheim joutui tekemisiin, olivat sotaväen päällikkö,

kenraaliluutnantti Hugo Österman, yleisesikunnan päällikkö, kenraaliluutnantti Karl Lennart Oesch ja suojeluskuntien ylipäällikkö, kenraaliluutnantti Lauri Malmberg. Mannerheim ei kyennyt luomaan luottamuksellisia suhteita yhteenkään heistä. Mannerheimin ajattelussa ei kuitenkaan voi havaita vihamielisyyttä jääkärikenraaleja kohtaan. Hänen oli turvauduttava jääkäreihin ja käyttää heidän taitojaan heti talvisodan alusta lähtien.

Jääkärit siviilissä

Saksassa suoritettu asepalvelus oli monelle jääkärielle etu hakeutessaan rauhanajan ammatteihin, Jussi Jalonen kirjoittaa. Talouselämän johtotehtävät sopivat erinomaisesti sotilaskoulutuksen saaneille jääkäreille. Suuri osa jääkäreistä palasi

omille viljelystiloilleen. Merkittävä määrä asettui virka- ja toimihenkilöiksi eri puolille Suomea. Moni jääkäri kirjoitti kirjoja; muistelmia, sotataidon oppaita sekä romaaneja, runokokoelmia ja näytelmiä. Kuvallisimmat näistä ovat Sam Sihvo ja K.M. Wallenius.

Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys ry:n varapuheenjohtaja Kari J. Talvitie kertoo artikkelissaan, miten jääkärien perintöä vaalitaan.

Teoksessa on useita tärkeitä hakemistoja, kuten kattava henkilö- ja paikannimihakemisto, täydellinen jääkäriluettelo ja tiedot arvomerkeillä ja Mannerheim-ritarin arvolla palkituista jääkäreistä. Luettelot käsittävät myös ensimmäiset jääkärit, jotka saivat ns. Pfadfinder-koulutuksen sekä I maailmansodassa kaatuneet, haavoittuneet ja rautaristillä palkitut jääkärit.

Kirja työnimellä ”Jääkärien elämäntyö” valmiiksi toukokuussa 1916

Jääkärien elämäntyöstä kertovan kirjan toimituskunta piti perustavan kokouksensa 29. elokuuta. Toimituskunnan puheenjohtajaksi valittiin **Asko Kilpinen** ja varapuheenjohtajaksi **Jukka Pennanen**. Toimituskunnan jäseniksi nimettiin **Sami Sihvo**, **Ohto Manninen**, **Pertti Laatikainen**, **Kari J. Talvitie** ja asiantuntijajäseneksi **Jyrki Talvitie**. Sihteerinä toimii toistaiseksi Jääkärisäätiön asiamies **Jukka Eklén**. Kirjaprojektille valitaan myöhemmin oma toimitussihteeri. Kirjaprojektille avataan oma tili, joka on Jääkärisäätiön tilintarkastusmenettelyn alainen.

Tavoitteena on julkaista kirja 31. toukokuuta 2016. Silloin on kulunut tasan sata vuotta Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n (Königlich Preussisches Jägerbataillon Nr 27) liikekannallepanosta ja perustamisesta sekä rintamalle lähdöstä.

Toimitusteknisistä ja kustannussyistä sekä asiantuntijoiden kuulemisen perusteella ollaan päätymässä yksiosaiseen noin 500–600 sivua käsittävään runsaasti kuvia sisältävään kirjaan. Kirjan kirjoittajat päätetään syksyn aikana. Tarkoituksena on informoida jääkäriperinnetyöstä kiinnostuneita kirjaprojektin edistymisestä Parolen sivuilla. Tavoitteena on organisoida kirjan ennakkomyynti vuoden 2015 aikana.

JK + AKi

Uusia jääkärikirjoja Hornin ja Puroman elämäkerrat

Elokuussa ilmestyi kahden jääkärien elämäkerrat. **Pentti Airio** on kirjoittanut kirjan *Walter Horn, ensimmäinen jääkäri ja kylmän sodan Pohjola-aktivisti*. **Jarkko Kemppi** on puolestaan saanut valmiiksi kirjan *Albert Puroma, huutulaispojasta kenraaliksi*. Parole esittelee kirjan seuraavassa numerossa.

VIELÄ VOIT NÄHDÄ BOCKIN JÄÄKÄRIEN TULO VAASAAN-TAULUN

Ateneumissa elokuun loppuun ollut Bockin taulun käsittävä Linnan aarteet -näyttely siirtyy Tikanojan Taidekotiin Vaasaan ja on siellä esillä 2.11.2013–16.2.2014.

LAPIN OSASTO NORVAJÄRVELLÄ

Saksalaisten sotilaiden hautausmaalla vietettiin 50-vuotismuistojuhlaa 8.6.2013 lauantaina.

Norvajärven mausoleumin eteisaulasta löytyvän hampurilaisen kuvanveistäjän **Ursula Quernerin** koskettavan *Äiti ja poika* -veistoksen koskettava sanoma: ”Kuin Pietä pitää surusta jäykkä äiti poikansa ruumista sylissään, poikaa, jonka kasvoista on vielä luettavissa sodan pelko ja kauheudet ja jonka levitetyt käsivarret kuin puolustautuvat kauheuksia vastaan.”

Perinneyhdistystämme paikalla edusti Lapin osasto. Tilaisuudet alkoivat seppelenlaskulla Rovaniemen sankarihautausmaalla. Päivä jatkui muistotilaisuudella Norvajärven saksalaisella hautausmaalla, jonne on haudattu 2683 saksalaista tai itävaltalaista sotilasta. Heistä noin tuhat kaatui Lapin sodassa. Kaikkiaan Suomen rintamalla kaatui noin 15 000 saksalaista sotilasta toisen maailmansodan aikana. Emme me suomalaiset siis olleet yksin puolustamassa maataamme.

Tilaisuus oli juhlava.

Paikalle oli saapunut kaatuneiden sotilaiden omaisia Saksasta, Itävallasta ja Suomesta. Volksbund deutsche Kriegsgräberfürsorge e.V:n varapresidentti tohtori Volker Hannemann piti liikuttavan puheen saksalaisten puolesta päättäen puheensa seuraavasti: ”Me saksalaiset olemme ajan kuluessa oppineet elämään sen synnin kanssa, jonka olemme tunnustaneet. Olemme oppineet ottamaan vastuuta ja muistamaan. Tämä muisto saa meidät hiljaisiksi.”

Puhe veti hiljaiseksi myös koko läsnä olleen runsaan yleisön.

Suomen valtion puolesta puheen piti kansliapäällikkö Päivi Nerg ja Rovaniemen kaupunkia edusti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Heikki Autto, joka kuuluu perinneyhdistyksen Lapin osaston johtokuntaan.

Tilaisuus päättyi juhlavasti kansallislauluihin kuoron säestämänä. Vaterland ja Maamme kaikuivat komeasti Norvajärven pintaa pitkin.

Tilaisuuden järjestelyistä saksalaisten rinnalla vastasi Rovaniemellä paikallinen Rovaniemi-Napapiirin rotaryklubi ja Napapiirin Suomalais-Saksalainen yhdistys,

jonka puheenjohtajana toimii perinneyhdistyksemme Lapin osaston johtokunnan jäsen ja edellinen puheenjohtaja Kaisa Lilljeberg-Thronicke. Järjestelyt eri tilaisuuksissa toimivat erinomaisesti. Kaikessa oli nähtävissä, miten aika parantaa haavat ja miten ihmiset ymmärtävät paremmin historiamme opetukset. Ilmapiiiri on muuttunut – positiiviseen suuntaan.

Markku Aherto

Lapin osaston puheenjohtaja
Perinneyhdistyksen hallituksen jäsen

Kuvassa JP27:n perinneyhdistyksen Lapin osaston johtokuntaa Norvajärvellä. Vasemmalla kansanedustaja Heikki Autto, keskellä entinen puheenjohtaja Kaisa Lilljeberg-Thronicke, oikealla puheenjohtaja Markku Aherto.

Keski-Suomen osasto
toiminut 20 vuotta

JP 27:n Perinneyhdistyksen Keski-Suomen osaston jääkäriaiheinen näyttely keräsi runsaasti yleisöä. Takana oikealla ovensuussa KSPionP:n komentaja evl Juha Helle.

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen Keski-Suomen osasto perustettiin Keski-Suomen maapuolustusjuhlan yhteydessä Pihtiputaalla 1993. Kaksikymmentävuotisen toimintansa kunniaksi osasto järjesti 10.8.2013 Keski-Suomen maapuolustusjuhlan yhteydessä Keuruulla jääkäriilikkettä ja esittävän näyttelyn.

Näyttelyssä oli esillä jääkäriilikkettä koskevaa kirjallisuutta, videoesityksiä, musiikkia sekä valokuvia keskisuomalaisista jääkäreistä, jääkäriilikkeen merkkipaikoista ja jääkäreiden haudoista. Näyttelyteltan edessä liehuivat Suomen lippu ja osaston musta lippu. Teltan päätyjä koristivat suurikokoiset jääkärikunniamerkit.

Maanpuolustusjuhlan ohjelmaan kuuluivat sepeleenlasku Keuruun sankarivainajien muistomerkillä, paraatikatselmus, Pioneerirykmentin saapumiserän 2/13 sotilasvala ja ohimarssi. Osaston lippu oli mukana muiden maanpuolustusjärjestöjen lippujen kanssa katselmuksessa sekä ohimarssissa jääkäriin pojan

pojan Erkki Mäntylän kantamana. Paikalla oli keuruulaisten lisäksi runsaasti varusmiesten omaisia. Tämä ei ollut vielä Pioneerirykmentin viimeinen vala, mutta ensi talvena helmikuun pakkasissa Ampialanmäellä Herpmanninpoikien muistomerkillä annettava viimeinen pioneerirykmentin sotilasvala tuskin kerää samaa määrää yleisöä kuin maanpuolustusjuhla keskellä Keuruun kaupunkia.

Meidät järjestäjät täysin yllättäen näyttelymme keräsi todella runsaasti yleisöä. Keuruulaisia ja varusmiesten omaisia alkoi virrata jo aamulla ennen kello yhdeksää teltalle ja tasainen virta jatkui aina kello 15 saakka, eivätkä sisään kävijät tulleet pitämään pelkästään sadetta. Me järjestäjät saimme huomata, että videolaitteilla esitettävät filmit, haastattelut, kartat, tilastot jne. eivät vetäneet vertoja suullisesti kerrotuille tarinoille keskisuomalaisista jääkäreistä. Teltalla vierailevat tekivät järjestäjille myös paljon jääkäreitä koskevia kysymyksiä, joihin esitteli-

jät jäsenemme Pertti Louni, Hannu Mäkisalo ja Martti Porvali parhaan kykynsä mukaan vastasivat.

Paivä ei siis mennyt hukkaan. Tapahtuma osoitti jälleen kerran yhteistyön voiman. Maanpuolustuskoulutus järjesti osastollemme esittelyä varten riittävän suuren korjaamoteltan, sinne sähköt, pöydät ja penkit sekä lippujen jalan. MPK täytti kaikki toiveemme. Ilman MPK:n apua esittelyä ei olisi voitu järjestää asianmukaiselle paikalle pioneerikalustonäyttelyn ja sotilas-kotiauton vierelle.

Osaston 20-vuotisjuhlallisuuudet jatkuvat juhlakokouksella 1.10.2013 Tietotalon ravintolassa klo 17:30. Lähempiä tietoja kokouksesta saa osaston puheenjohtajalta Martti Povalilta.

TUNNISTATKO HEIDÄT?

3/2013

Tunnistus kuvaan 1/2013

Sain nyt vasta tietoja Parole 1/2013 kuvaan (oikealla). Etualalla vasemmalla ei ilmeisesti olekaan (Hedman)-Hiiskero vaan isokyröläinen SK-luutnantti Väinö (Waissalo)Penttala, joka oli 4-kertainen Suomen painimestari ja olympiakisojenosanottaja. Hänen vieressään varatuomari Uno Saloranta Salosta (Arvo Salorannan veli), molemmat Vöyrin sotakoululaisia. Silmälasipäinen mies oikealla voisi olla pastori Vilho Hautanen Kauhavalta. Kiitos tiedoista! Margareta Ehrman

Ohessa uusi mielenkiintoinen kuva tunnistettavaksi (alla): Vaasan konekivääri/aseseppäkoulu kesällä 1918. Eturivin jääkäreistä tunnistettu on nro 3 Ville Nenonen, 4 Albert Rosenholm (Lauri Grahn),

5 Volter Asplund (?). Siinä pitäisi tietojeni mukaan olla myös jääkärit Eino Jokiranta (johtaja), Leopold Wilhelm Pohjola, Juho Merts Laine (ent Polttila) ja Iisak Kuusisto.

Tietoja ottaa kiitollisena vastaan Margareta Ehrman sähköpostiosoitteella: margareta.ehrman@gmail.com tai puh 050-5426729

JP 27:n Kainuun osaston puheenjohtaja Jouko Ollanketo (vas.) ja varapuheenjohtaja Ermo Saari laskivat perinneyhdistyksensä seppeleen Juho Alfred Heikkisen ja hänen puolisonsa Licin haudalle Hyrynsalmen hautausmaalla 21. heinäkuuta.

Eeva Heikkinen kertoi 20.7. Hallan Ukon muistopaadella, että kiinnostus Hallan Ukkoa kohtaan on kasvamassa.

Hyrynsalmi juhlii Hallan Ukkoa, tekojen miestä

Hyrynsalmella juhlittiin heinäkuun 21. päivänä Juho Alfred Heikkistä eli Hallan Ukkoa jonka syntymästä tuli edellisenä päivänä kuluneeksi 150 vuotta.

Hallan Ukkoa (1863-1938) sanotaan jääkäriliikkeen patriarkaksi. Hyrynsalmi oli itsenäisyysponnistelujen aktivistitoiminnan tärkeimmistä seuduista Suomessa.

Hallan kautta kulki noin 400 miestä vuosina 1915-1917. Ennen kuin Saksan keisari ehti antaa lupaa jääkärikoulutukseen, alkoi Hyrynsalmelle uiton aikaan tulvia miehiä kesäkuussa 1915. He eivät tienneet miten jatkaa eteenpäin. Metsätalousoseuvoja Oskari Juntunen juosta kornasi Hallaan kertomaan ukolle miesten tulosta. Näin avautui itäinen etappireitti, Kalle Juntunen kertoo.

Kesäkuun lopulla edellä mainittuun liittyen Hyryn Sporttiklubi järjesti 25 kilometrin Halla Etappi -

juoksun, joka edusti samalla itsenäisen Suomen syntyprosessia.

Viimeiset jääkäriehdokkaat lähtivät Hallan kautta Saksaan talvella 1917. Heidän joukossaan oli Hallan Ukon poika Väinö. Ukko antoi matkalle viisi poroa, joista yksi karkasi Haaparannassa ja palasi Hallaan. Poro sai nimen Jääkäri.

Heinäkuussa Hallan Ukkoa käsittelevässä näyttelyssä kävi liki 700 ihmistä viikon aikana. Eeva Heikkinen Heikkisten Sukuseurasta sanoo, että kiinnostus Hallan Ukkoon on kasvamassa. Näyttely on avannut silmiä. Erityisesti kiinnostaa miten Lici ja muut naiset toimivat jääkäri liikkeen taustalla.

Teksti ja kuvat: Juha Hankkila

FAKTA

- Hallan Ukon juhluvuo den seminaari lauantaina 21.9.2013 klo 11.00
- Seminaarin avaus, kunnanjohtaja Heimo Keränen.
- Kotiseutuneuvos Kalle Juntunen: *Hallan Ukon jäljillä.*
- Professori Reijo Heikkinen: *Hallan Ukko – kainuulainen patriootti.*
- Professori Matti Lackman: *Hallan Ukon ja kainuulaisten rooli jääkäri liikkeessä sekä saksalaisten ja itävaltalaisien sotavankien avustustoiminnassa.*
- Prikaatikenraali evp. Asko Kilpinen: *Naiset jääkäri liikkeen taustalla ja tukena.*
- FM Tuomas Kempainen: *Hallan Ukko valtiopäivämiehenä.*
- Päätössanat Hyrynsalmen kunnanhallituksen pj. Matti Kempainen.

Sirkka-Liisa Koivuniemi (os Valkeenieni) on laski kukat isänsä kaatumispaikalla. Isä, kersantti Aimo Valkeenieni oli Junkers JK-274:n radiosähkötäjä, Hän kaatui 23.4.2013 koneen maahansyöksyssä. Kuva Jorma Hautala

Laatta on paikallaan Askanmäen etappitalon seinässä Kuvassa puheenjohtaja Jouko Ollanketo ja kunnanvaltuuston puheenjohtaja Petteri Seppänen.

Latviaan kesällä 1943 syöksyneelle JK-274 pommittajalle muistomerkki

Latviassa Pabažin kylän lähellä paljastettiin 4. kesäkuuta muistomerkki suomalaiselle Junkers 88 JK-274:lle ja sen miehistölle muistomerkki. Junkers oli siirtolennolla Saksasta Suomeen kun se moottorivian seurauksena syöksyi maahan 23. huhtikuuta 1943. Paikka se sijaitsee Saulkrastin kaupungin eteläpuolella, vanhan Riika-Tallinna -tien varressa, 40 km pohjois-koilliseen Riiasta

Tamperelainen Vesa Rinkinen lähti etsimään koneen putoamispaikkaa Heinäkuussa 2010 hän paikkaa etsiesään sattumalta tapasi paikallisia asukkaita, jotka tiesivät paikan. Näitä ystävällisiä latvialaisia siis tulee kiittää siitä, että hanke ylipäänsä saatiin alkuun, sanoo Rinkinen.

Muistomerkki on kahden toimijan, Lapin lennoston killan ja Saulkrastin kaupungin yhteishanke. Pudoonnut kone kuuluu LLv 44:ään, joka puolestaan kuului Lentorykmentti 4:än. Rykmentti on Lapin Lennoston perinnejoukko-osasto. Lapin lennoston kiltä otti JK-274:n muistomerkkihankkeen perinnetyön ohjelmaansa. Muistomerkkin käytännön toteutuksesta vastasi Saulkrastin kaupunki.

4. kesäkuuta muistomerkkin paljastustilaisuudessa olivat Latvian puolustusministeriön parlamentaarinen sihteeri Veiko Spolitis, Latvian Suomen suurlähettiläs Juris Bone, Saulkrastin pormestari Ervins Gravitis sekä Latvian puolustusvoimain edustajat. Suomalaisia oli paikalla Suomen Latvian suurlähettiläs Pirkko Hämäläinen, pudonneen Junkers JK-274:n sähkötäjän Aimo Valkeenien omainen, Lapin lennoston ja killan edustajat. Lisäksi paikalla oli muita kutsuvieraita Latviasta ja Suomesta, mm. 20 hengen ryhmä Ilmavoimien eri kilttojen edustajia.

Jääkäriperinteen muistolaatta Askanmäen etappitalon seinään

Kainuussa, Puolangan kunnan upeissa vaaramaisemissa sijaitsee kunnan omistama kotiseututalo, Askanmäen talo. Nykyään talo toimii mm. kesäteatterin esittämispäikkana sekä monien erilaisten juhlien pitopaikkana. Talon historia ulottuu aina 1600-luvulle. Tulipalot ovat taloa koitelleet, mutta aina se on rakennettu uudelleen. 1900-luvun alussa Askanmäen ”ökytalo” toimi kestikievarina ja talo oli sittemmin Saksaan jääkärikoulutukseen menevien nuorten miesten etappipaikka.

Talon etappitoiminnasta kertova laatta kiinnitettiin rakennuksen jyrkeihin hirsiin 11.7.2013 Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys ry:n Kainuun alaosaston toimesta. Avauspuheen tilaisuudessa piti Kainuun osaston puheenjohtaja Jouko Ollanketo, joka kertoi laatan paljastamisen liittyvän sopivasti jääkäri liikkeen synnyin 100-vuotis juhllisuuksiin 2014. Laatan paljasti Puolangan kunnan altuuston puheenjohtaja Petteri Seppänen. Nyt kaikki Kainuun etappitalot ovat saaneet oman perinteistä kertovan seinälaatan.

Tilaisuudessa Kajaanin Sotilaskotiyhdistyksen puheenjohtaja Heli Itkonen kertoi kuinka aikanaan Saksasta tulleet jääkärit toivat tullessaan Suomeen myös sotilaskotiaatteen. Sotilaskotijärjestö onkin maamme vanhin maanpuolustusjärjestö ja sotilaskodin kuuluisia munkkeja ja kahvia sai myös juhlayleisö maistaa.

Kahvittelun aikana kotiseutuneuvos Kalle Juntunen kertoi laajemmin itäisestä etappitiestä sekä Askanmäen talosta.

Lämminhenkinen tilaisuus jätti talon seinään laatan, jossa lukee:

”Tämä talo antoi suojan nuorille miehille vv. 1915-1917, kun he olivat menossa Saksaan jääkärikoulutukseen.

JP 27 Perinneyhdistys ry. Kainuun osasto 2013”.

Kari Kiira
Kajaani

Neljännän polven jääkäriperilliset Alise Crockford hautamuistomerkillä ja Luize Crockford jääkärimuistomerkillä Riianlahdella. Tyttöjen isän äidin isä oli Lauri Aula. Alise ja Luize viettävät kesää myös Klapkalnzemissä latvia-laisten isovanhempiensa luona.

Neljättä polvea jääkäreiden jäljillä

■ Ratsujääkäri Juho Lauri Aulan tyttären pojantytöt Alise ja Luize kävivät jatkamassa jääkäriperinnettä Latvian Klapcamsciemissä 9.6.2013. Paikalla on jääkärihauta, jossa lepää viisi jääkäriä. Hautamuistomerkin lisäksi lähellä Riian lahden rantaa. Hautamuistomerkin lisäksi lähellä

olevan Riianlahden rannalla on jääkärimuistomerkki sillä kohdalla, missä jääkärien asemat rajoittuivat mereen. Muistomerkinä on Suomesta Salpa-linjasta tuotu panssariestekivi.

Kaaderilaulajien ISÄNPÄIVÄN AATON KAHVIKONSERTTI

Maanpuolustuskorkeakoulun juhlasalissa Santahaminassa lauantaina 9. marraskuuta kello 15

Lippuja à 15 euroa saa kuoron jäseniltä tai Kadettikunnan toimistolta os Eino Leinonkatu 12 E 64, 00250 HELSINKI
Lippu oikeuttaa pääsyyn sotilasalueelle ja pitää sisällään myös kahvitarjoilun.

Ministeri Hautala vahvisti Jääkäriiliike ei saa 100-vuotispostimerkkiä

■ Jääkäriiliike ei saa 100-vuotispostimerkkiä. Ministeri Heidi Hautala vastasi puolustusvaliokunnan puheenjohtajan, Jussi Niinistön asiasta tekemään kirjalliseen kysymykseen.

Jääkäripostimerkin hylkäämiseen vaikutti ministerin mukaan se, että jo aiemmin oli päätetty Suomi 100-vuotta -sarjan julkaisemisesta. Näitä merkkejä julkaistaan useiden vuosien aikana, myös vuonna 2015. Aiheen samankaltaisuus vaikutti osaltaan siihen, ettei jääkäriaihe tullut valituksi.

Jääkäriiliitto on huomioitu vuonna 1968 julkaisussa Puolustusvoimat 50 vuotta -postimerkkisarjassa, jossa yhden merkin kuvituksena käytettiin Vaasan jääkäripatsasta ja Jääkäriiliiton jäsenmerkkiä. Helsingin jääkäriosasto myös myy omaa jääkärimerkkiään, todetaan ministerin vastauksessa. Hautala muistutti, ettei valtio Itellan osakkeenomistajana puutu postimerkkien julkaisua koskeviin päätöksiin.

Kirjallisuutta

KOTIMAANI OUTO SUOMI

Jukka Sarjala: *Kotomaamme outo Suomi*. Teos 2013. 262 s.

■ ■ ■ Kesäkuun alussa edesmenneen opetushallituksen entisen pääjohtajan, **Jukka Sarjalan** teos käsittelee maamme historian valtavirrasta poikenneita tapahtumia. Kirja sisältää mielenkiintoisia tapahtumia, ilmiöitä ja henkilöitä maamme historiasta.

Oman käsittelynsä saavat mm. sosialisti ja utopisti **Matti Kurikka**, itsenäistymisen myytit, punainen vallankumoushallitus, Muurmannin legioonaa, kommunistien salainen toiminta eri peitejärjestöjen turvin ja soluttautumisyritykset, oikeistoradikaali liikehdintä 1920 – ja 1930-lukujen vaihteessa, Yrjö Leinon toiminta salaisesta agitaattorista aina ministeriksi ja alkoholistiksi asti, Nivalan konikapina ja Suomen koko sodanjälkeinen politiikka EU:iin saakka. Jotkut ilmiöistä ovat olleet vain pienen ryhmittymän, lähinnä harmintonta sille itselleen terapeuttista toimintaa ja joissakin

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

TUOTE	HINTA
Kortit	
Uudistettu jääkärilippu	1,00
Jääkärilippukortti	1,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50
Jääkärikunniamerkki	1,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50
Suomen Jääkärit	1,00
Turun jääkäripatsas	0,20
Vaasan jääkäripatsas	0,20
Wasserturn	0,20
Adressit	
Ilman tekstiä	10,00
Kansliasta kirjoitettuna/ toimitettuna	12,00
Laajempi tekstaus	13,00

Muut tuotteet	HINTA
CD Jääkärien morsian/ kesto 22 min	10,00
CD-ROM Virtuaalijääkärit	25,00
Fallna for friheten-medalj	8,50
Jägarens väg	3,00
Jääkärien Elämäntyö-itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englantia ja latvia)	10,00
Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis. 50 kpl)	2,50
Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Puukko Jääkärimerkillä	50,00
Suomen jääkärien elämenkerrasto, I täyd.osa 1957	5,00
Ur Jägarnas levnad och gärning	5,00
VHS Jääkärien tie I-III	15,00
Vain jäsenille	
Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Jääkäripienoismerkki	80,00
Jääkärihautamerkki	80,00

Tilaukset Jääkärikansliasta:
Pohjoisranta 20 A 3
00170 HELSINKI
P. 09 135 1009/050 377 8845
(myös teksditiivistit)
s-posti: jaakarikanslia@kolumbus.fi

Toimitamme tuotteet kerran viikossa. Hintoihin lisätään postituskulut.

tilanteissa uhka maallemme oli todellinen. Tuskin omatekoisen tohtorin, Ernesti Hentusen toiminta oli kokonaisuuden kannalta kovinkaan uhkaavaa, mutta sotien jälkeiset ns. vaaran vuodet taisivat sitä olla.

Kommunistien toiminta yhteiskuntajärjestelmän muuttamiseksi kesti koko Neuvostoliiton olemassaolon ajan. Suomalaiset eivät tukeneet tällaista toimintaa, kuin maksimissaan neljänneksen/viidenneksen kannatusluvulla ja heistäkin suurin osa tietäen, ettei yhteiskuntajärjestelmä tule muuttamaan. Itsenäisyyden alkuvuosikymmenillä kommunistien maanalainen toiminta oli erittäin aktiivista, esimerkkeinä voisi mainita ns. läskikapinan, kommunistien solutusyritykset esim. pulaliikkeisiin jne. Sotien jälkeen toiminta oli laillista ja räikeääkin. Aseellista vallankumousta kannatettiin vielä 1970-luvulla ja jotkut marginaaliryhmät vielä myöhemminkin. Sarjala antaa tunnustusta sotien jälkeisten vuosien sosialidemokraattien toiminnalle kommunistien ylivoimalla estämiseksi työväenliikkeessä sekä poliittisena populistina muistutun Veikko Vennamon toiminnalle siirtolaisten asuttamisessa toimintana kommunistien vaikutusvallan lisääntymisen estämiseksi.

Sarjalan teoksen punaisena lanterna on kuitenkin Suomen selviytymisen ihme 1900-luvun erilaisissa kuohuttavissa poliittisissa tapahtumissa. Ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa syntyneistä valtioista ainoastaan Suomi on pysynyt koko ajan itsenäisenä. Se on melkoinen saavutus.

Pasi Pulju

LAADUKAS MATRIKKELI

Suomalaisten Waffen SS -vapaaehtoisten matrikkeli 1941–1943. Veljesapu – Perinneyhdistys ry. 2013. 302 s.

■■■ Suomalaisista SS-vapaaehtoisista julkaistiin toinen matrikkeli

huhtikuussa 2013. Matrikkelin alus on sekä suomen- että englanninkielinen, professori Mauno Jokipiin kirjoittama artikkeli suomalaisen SS-pataljoonan vaiheista perustamisesta aina kotiuttamiseen saakka. Mauno Jokipii kirjoitti jo 1960-luvun lopulla massiivisen suomalaisen SS-pataljoonahistoriikin Panttipataljoona. Kirjaimet SS aiheuttavat vieläkin suuria tunnekuohuja ihmisten mielissä. Suomalaiset, noin 1400 miestä eivät olleet pahamaineisen poliittisen SS:n osana vaan taistelujoukkoina, osana Operaatio Barbarossaa Saksan itärintamalla sotimassa – aina Ukrainassa ja Kaukasuksella saakka – samaa vihollista vastaan kuin suomalaiset Suomen rintamalla, tosin Saksan lipun alla. Myös sota-aikaan tulisi suhtautua kiihkottomasti ja tarkastella sen aikaisia päätöksiä tuonaikaisista olosuhteista lähtien. Historiassa voi aina miettiä vaihtoehtoja tehdyille päätöksille, mitään se tosin ei muuta, mutta auttaa ehkä ymmärtämään tehtyjä ratkaisuja.

Itse matrikkeliosia on laadukas sotilasmatrikkeli. Liki kaikista SS-miehistä on valokuva, pääosin pataljoonassa palvelun ajoilta. Jokaisen vapaaehtoisen osalta on lyhyesti kerrottu hänen värväytymisensä, taistelijantiensä Suomen ja Saksan armeijassa sekä lyhyesti siviiliura ja perhesuhteet. Varsinaisten SS-miesten matrikkeliosan jälkeen on monia pienempiä matrikkeleita, mm. pataljoonan yhdysupseereista ja sotilaspapeista, lääkintähenkilöistä, räätäleistä aina värväriiutelloon saakka.

Mielenkiintoisia henkilöitä löytyy useita. Kaikkien vapaaehtoisten elämäntarina on julkaisun arvoinen. Julkisuuden henkilöitä suomalaisissa

SS-miehissä on yllättävän vähän. Joukosta löytyy kuitenkin kansanedustaja – ministeri, ministeri – suurlähettiläs, näyttelijä – filmitähti, toimittajia, kirjailijoita, professoreita. Ammattien kirjo on melkoinen, suurimman osan toimiessa aivan tavallisissa ammateissa maanviljelijöinä, yrittäjinä, työmiehinä ja virkamiehinä.

Matrikkeli on yli viiden vuoden työn tulos ja se näkyy. Verrattuna edelliseen, vuonna 1999 julkaistuun ja jo aikoja sitten loppuun myytyyn matrikkeliin, tämä on sekä teknisesti, sommittelultaan ja kuvitukseltaan huippuluokkaa.

Pasi Pulju

Kirjaa on saatavana ainoastaan Veljesapu – Perinneyhdistys ry:n kautta yhdistyksen sihteeriltä Jari Sauriolta jari.saurio(at)iki.fi, (p. 050-5848090) tai Veljesapu – Perinneyhdistys ry:n kotisivuilta saatavien ohjeiden ja pautelomakkeen avulla.

PELKKÄ MYYTTIKÖ?

Aapo Roselius: Isänmaallinen kevät. Vapausotamyitin alkulähteillä. Tammi 2013. 285 s.

■■■ Myytti on sivistyssanakirjan mukaan jumaltaru sekä tarina tai uskomus, joka selittää asioita, joista ei ole ensikäden tietoa tai joiden paikkansapitävyyttä ei voida todistaa. Onko vapausotta sellainen? Tuolle sodalle löytyy kymmenkunta nimeä, jotka ovat kaikki, katsantokannasta riippuen oikeita tai vääriä, myös vapausotta.

Roseliuksen teos kuvaa hyvin, mutta hieman syyttävään sävyyn valkoisen osapuolen vapaustaistelun juhlintaa. Toukokuun 16. päivästä tuli tavallaan toinen itsenäisyyspäivä. Juhlinnan järjestäjänä toimivat pääosin paikalliset suojeluskunnat, joten on aivan ymmärrettävää, että entiset punaiset jäivät ja varmasti halusivatkin jäädä juhlinnan ulkopuolelle.

Hämmästyttävää, että julkinen sana usein ajautuu linjoille, joissa laillisen vallan edustajat olivat se paaha osapuoli vallankaappajien edustaessa marttyyrejä. Tyylinä näyttää olevan, että riidan aloittaa se, joka puolustaa itseään ja lyö takaisin. Tämäkin kirja on siinä mielessä aikamoinen historiankirjoituksen tuotos.

Onko vuoden 1918 tapahtumien merkitys unohtettu? Mitä jos olisi käynyt toisin? Olisivatko vapaus, veljeys ja tasa-arvo toteutuneet? Euroopan osalta on runsaasti esimerkkejä siitä, mitä niille maille kävi, joissa toteutui punainen vallankumous tai jotka ”vapautettiin” joko heti Venäjän vallankumouksen tai toisen maailmansodan jälkeen.

Valkoinen Suomi vapautti suurimman osan punavangeista hyvinkin pian ja hävinneen osapuolen maltillinen siipi sai osallistua vaaleihin jo seuraavana vuonna. Alle kymmenen vuoden kuluttua sosialidemokraatit osallistuivat myös hallitukseen. Missä muussa sisällissodan kokeneessa maassa pyrittiin näin nopeasti kansakunnan eheyttämiseen? Kapinallinenkin osapuoli osallistui vaaleihin heti 1920-luvun alkupuolella, tosin peitejärjestönsä turvin, tavoitteenaan perustuslainvastainen yhteiskuntajärjestelmä ja lopulta liittyminen Neuvostoliittoon. Outoa, että tällaisen toiminnan vastustajien toiminta nähdään epäilyttävässä valossa vielä nykyään, kun kuitenkin on nähty, mihin se voi johtaa. Tietenkin ylilyöntejä tapahtui.

Pasi Pulju

Markku Melkko: *Suomen sukellusveneet.* Minerva 2008. 162 sivua.

■■■ Tämän jo viisi vuotta sitten julkaistun kirjan tuki ajankohtaiseksi, kun Suomen viimeinen sukellusvene, Suomenlinnaa sijoitettu Vesikko avattiin kunnostettuna uudelleen museokäyttöön.

Kunnostetun Vesikon kirjava maalaus kummastutti, sillä ennen remonttia se oli ”sotalaivanharmaa”. Nyt runko on naamiomaalattu ja aluksen torni on keltainen. Keltainen tunnusväri maalattiin 1942, etteivät samoilla vesillä liikkuvat saksalaisen ja suomalaiset veneet olisi ampuneet toisiaan.

Suomen viisi sukellusvenettä upottivat yhteensä kolme venäläistä sukellusvenettä ja yhden kauppa-laivan. Dramaattisin tapahtuma oli Vetehisen temppu: se ajoi neuvostosukellusveneeseen päällä upottaen sen näin. Kaikki upotukset tapahtuivat purjehduskaudella 1942. Muun ajan vedenalaisten toiminta oli melko rauhallista.

Vähintään yhtä jännittävä kuin sukellusveneidemme sota oli niiden hankintaprosessi. Versaillesin rauhansopimus 1919 kielsi saksalaisilta sukellusveneitä suunnittelevan insinööritoimiston Hollantiin, joka suunnitteli sukellusvenemme. Ne rakennettiin kotimaassa, mutta töihin palkattiin runsaasti saksalaisia insinöörejä.

Suomenlinnan museovene Vesikko oli itse asiassa Reichsmarin

tilaama CV 707, jonka Suomi lunasti itselleen. Se oli pienempi 250 tonnia, kuin Vetehinen- luokan kolme venettä, Vetehinen, Vesihiisi ja Iku-Turso, joiden kantavuus oli 400 tonnia. Joukon jatkona oli 100 tonnin Saukko, joka oli suunniteltu Latokan tarpeisiin, minne sitä ei tosin koskaan viety.

Kiinnostava on myös sukellusveneiden loppu. Muistan pikkupokkana lukeneeni lehdestä, kuinka sukellusveneet hinattiin Belgiaan romuttavaksi ja kuinka Saukko karkasi myrskyssä hinaajilta. Kirjasta totesin oikeaksi senkin muistikuvan, että yhtä veneistä, Vesihiittä, näytettiin maksua vastaan saksalaisen sukellusveneena. Ja kyllähän se vähän olikin.

Sotamuseon entisen johtajan Markku Melkon kirjoittama teos antaa varsin hyvän sukellusvenetointiamme vain 14 vuoden mittaisesta historiasta.

Jukka Knuuti

PUNA-ARMEIJAN TURISTI-OPAS SUOMEEN 1940

M. Markov. *Finlandija. Puna-armeijan Suomi-opas* (toimittanut **Pekka Tuomikoski**). Minerva 2013. 170 sivua.

■■■ Viime vuosina on julkaistu mm puna-armeijan marssiopas Suomeen sekä Mannerheim-linjasta vaikoilutietojen avulla koottu opaskirja. Jos edelliset ovat käytännön toimintaohjeita, Suomi-opas on politrukeille ja upseereille kirjoitettu ”matkaopas” vallattavaan maahan. Talvisodan aikana painettua kirjaa painettiin pitkälle yli 100 000 kappaletta.

Kertoessaan Suomen kaupungeista ja taloudesta kirja on kuin mikä tahansa matkaopas. Taloutta kuvattaessa lainataan mm. Suomen Pankin aikakauskirjaa.

Mutta poliittinen ja historiapuoli onkin sitten muuta. Jopa Kalevan Kullervo kelpaa todisteeksi luokka-

sorrosta. Tosin runolainaukseen on ilmestynyt yksi ylimääräinen säkeistö. Valkoinen Suomi – neuvostovastusten provokaatioiden pesäpaikka, on yksi kirjan luvuista. Kaikki suomalaisten Itä-Karjalassa 1920-luvulla tapahtunut toiminta on Ranskan ja Brittien määräyksestä tehty. Myös Mäntsälän kapina on näiden maiden pääesikuntien masinoima tapahtuma. Kirjassa huolehditaan kovasti suo-

malaisten talonpoikien sorronalaisesta asemasta. Jopa maat torppareille antanut Lex Kallio käännetään sortoimenpiteeksi.

Itse opas on varsin suppea, 80 sivua. Niinpä kirjaa on lihavoitu melko laajalla tapahtumien taustoittamisella sekä mm. Kuusisen hallitukseen liittyvillä dokumenteilla.

Jukka Knuuti

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN ALAOSASTOJEN YHTEYSTIEDOT

Osasto	Nimi	Gsm	Sähköposti
Helsinki-Uusimaa	Hakkarainen Arno	050 383 5486	arno.hakkarainen@tieturi.fi
Kuopio	Seppo Riihä	040 591 4611	sepporaiha@gmail.com
Lappi	Kaisa Liljeberg-Thronicke	040 861 5442	kaisa.liljeberg-thronicke@rovaniemi.fi
Oulu	Pertti Puonti		pertti.puonti@gmail.com
Pirkanmaa	Pekka Virtanen		pekka.virtanen@ppg.inet.f
Satakunta	Alpo Vehanen	0400 593 727	alpo.vehanen@dnainternet.net
Varsinais-Suomi	Kyösti Vuontela	0500 910 402	kyosti.vuontela@gmail.com
Vaasa	Martti Ehrnrooth	0500 663 939	martti.ehrnrooth@veo.fi
Länsi-Pohja	Pentti Hiukka	040 593 9082	pentti.hiukka@pp2.inet.fi
Kymenlaakso	Paavo Mikkonen	044 550 9375	paavo.mikkonen@pp.inet.fi
Kainuu	Jouko Ollanketo	040 773 7763	
Kanta-Häme	Pertti Kiviniemi	0400 846 956	perttikivi@hotmail.com
Keski-Suomi	Martti Porvali	050 590 1051	porvalit@gmail.com
Etelä-Pohjanmaa	Juhani Passi	050 322 3469	juhani.passi@netikka.fi
Etelä-Karjala	Antti Lankinen	040 820 5620	aelankinen@gmail.com
Päijät-Häme	Ari-Ilmari Iisakkala	0500 761 676	a-i.iisakkala@phnet.fi

www.jp27.fi

PAROLE

Päätöimittäjä – Chefredaktör Jukka Knuuti 040 753 2751 jukka.knuuti@gmail.com
PAROLE 4/2013 ilmestyy joulukuussa 2013. Lehteen tarkoitettu aineiston tulee olla toimituksessa 15.11. mennessä.
 4 numeroa vuodessa, 20 €/vsk 4 nummer i året, 20 €/årg
 Toimitusneuvosto – Redaktionsråd Askö Kilpinen, Kari J Talvitie, Kari Nummilla

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande Kilpinen, Askö
 Varapuheenjohtaja – Viceordf. Lahti, Jere
 Asiamies – Ombudsman Eklin, Jukka
 Jäsenet – Medlemmar Fagnäs, Peter
 Heiskanen, Kari
 Hägglund, Gustav
 Kuljukka, Antti
 Manninen, Ohto
 Pennanen, Jukka
 Puheloinen, Ari
 Sihvo Sami

JP 27:n PERINNEYHDISTYS RY – FÖRENINGEN JB 27:s TRADITIONER RF

Hallitus – Styrelse Puheenjohtaja – Ordförande Laatikainen, Pertti
 Varapuheenjohtaja – Viceordförande Talvitie, Kari J
 Sihteeri – Sekreterare Kiiski, Tiina
 Jäsenet – Medlemmar Aherto, Markku
 Ehrnrooth, Martti
 Hakkarainen Arno
 Iisakkala, Ari-Ilmari
 Mikkonen, Paavo
 Parkkola, Ari

KANSLIA: Auki ma–to 10–14. KANSLI: Öppet må–tors 10–14.

Pohjoisranta 20 A – Norra Kajen 20 A 00170 HELSINKI – 00170 HELSINGFORS
 Puhelin/telefax 09-1351009 telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: jaarikanslia@kolumbus.fi
 Kansilan puhelimet ovat ”avoinna” kanslian aukioloaikoina. Muulloin niihin voi jättää viestin tai lähettää tekstiviestin.

TAITTO KARI MERILÄ

OSASTOT TOIMIVAT

HELSINKI-UUSIMAAN OSASTO

JÄÄKÄRIKERHO

■ Jääkärikerho järjestää esitelmätilaisuuden **1.10.2013** Töölöntorinkatu 2B:n (ent. Suojeluskuntatalo) klo 17.30 alkaen. Esitelmän pitää kapteeniluutnantti **Klaus Nummela**. Hän kertoo meille merivoimien sukeltajakoulutuksesta. Esitelmä on jatkoa kommodori Markus Aarnion kevään esitelmälle jossa Aarnio kertoi käymästään Navy Seals -koulutuksesta

Osasto tarjoaa kahvit jonka vuoksi toivotaan etukäteisilmoittautumiset.

Ilmoittautumiset:
 Arno Hakkarainen,
 arno.hakkarainen@gmail.com tai
 050-383 5486 (iltaisin)

Tervetuloa esitelmätilaisuuteen
Johtokunta

OSASTON TOIMINTASUUNNITELMA- JA VAALIKOKOUS

■ Helsinki-Uusimaa -osaston toimintasuunnitelma- ja vaalikokous pidetään **13.11.2013 klo 17.00** Huoltovarmuuskeskuksen tiloissa osoitteessa Pohjoinen Makasiinikatu 7 A.

Asialistalla ovat sääntöjen määräämät asiat. Kokouksesitelmänä on ajankohtaiskatsaus huoltovarmuuteen.

Kokouspaikasta johtuen on ennakoilmoittautuminen toivottava 11.11. mennessä.

Ilmoittautumiset:
 Arno Hakkarainen,
 arno.hakkarainen@gmail.com tai
 050-383 5486 (iltaisin)

Tervetuloa toimintasuunnitelma- ja vaalikokoukseen
Johtokunta

PIRKANMAAN OSASTO

KIERROS

■ Jääkärien, Mannerheim-Ristin Ritarien ja olympiavoittajien haudoilla lauantaina **7.9.2013 klo 15.00** Tampereella Kalevankankaan hautausmaalla. Kesto n. 2 tuntia.

Kokoontuminen pääportille (Hautausmaankadun puolelle)

Järjestää: Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen Pirkanmaan osasto ja Tampereen Reserviläisten senioriosasto

Ilmoittautuminen kahvitarjoilun vuoksi:
 Erkki Nikkanen 050 3686969 tai
 Kyösti Tammisto 040 5953095

TERVETULOA!

KESKI-SUOMEN OSASTO

KOKOUSKUTSU

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:N PERINNEYHDISTYKSEN KESKI-SUOMEN OSASTON

syyskokous pidetään tiistaina lokakuun 1. päivänä 2013 klo 17:30 alkaen Vanhan poliisitalon Sodexon ravintolassa osoitteessa Kilpisenkatu 1, Jyväskylä. Kokouspaikka on lähellä paikallisliikenteen Vapaudenkadun pysäkkejä, joten kokouspaikalle on helppo päästä.

Kokouksessa käsitellään pääyhdistyksen sääntöjen 6 §:n mukaan toimintasuunnitelma- ja valintakokoukselle (syyskokoukselle) määrättyt asiat (säännöt löytyvät JP 27:n Perinneyhdistyksen kotisivuilta).

Kokouksen yhteydessä on esitelmä ja pieni iltapala. Iltapala on yhdistyksen jäsenille ilmainen, mutta seuralaisten, jotka ovat tervetulleita kokoukseen, on maksettava iltapalansa hinta **20 euroa/henkilö yhdistyksen tilille FI13 1055 3000 1023 07 viimeistään kokouspäivänä**. Iltapalan vuoksi kokoukseen osallistumisesta ja mahdollisista allergioista on ilmoitettava viimeistään tiistaina 24.9.2013 kortilla, sähköpostilla taikka puhelimitse Martti Porvalille osoitteella Patikka 7, 40520 JYVÄSKYLÄ, sähköpostilla osoitteeseen porvalit@gmail.com, puhelimitse 040-9379008.

TERVETULOA MOLEMPIIN TILAISUUKSIIN !

Osaston johtokunta

Jääkärilippu on siunattu Liepajassa ja on vuorossa turismi. Retkeläiset yhteiskuvassa Klappalnciemsissa, Riianlahden rannalla. Paikalla on kaksi jääkärimuistomerkkiä. Jääkärikapteeni professori on suunnitellut kaatuneiden jääkäreiden muistomerkkin. Riianlahden rannassa kohdalla, missä rintamalinja kohtasi meren, on Salpalinjasta tuotu panssariestekivi. Kuva: Raimo Latvala

